

# **Çankaya Kent Sağlık ve Gelişim Planı**

**Çankaya Belediyesi Sağlıklı Kentler Proje Ofisi**

Dr.Ethem **TORUNOĞLU**  
Tezcan **KARAKUŞ CANDAN**  
Suat **DURMUŞ**  
Füsun **ARACAGÖK**  
Tülin **ABAY**

Proje Koordinatörü (Çevre Mühendisi)  
Mimar  
Peyzaj Mimarı  
Kimya Mühendisi  
Uzman

## SUNUŞ

Çankaya Belediyesi, Sağlıklı Kentler Projesi kapsamında "Herkes İçin Sağlık" felsefesini yerel düzeyde hayata geçirmek amacı ile bir dizi yapılanma ve düzenleme içerisine girmiştir. Çankaya Belediye Meclisi'nin aldığı karar çerçevesinde oluşturulan "Sağlıklı Kentler Proje Ofisi" nce, **Çankaya Sağlıklı Kent Göstergeleri ve Kent Sağlık Profili** ve ardından bu bilgilerin ışığında 2002-2007 yıllarını kapsayacak olan **Kent Sağlık Gelişim Planı** hazırlanmıştır. Her iki belge Ağustos 2002'de Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi'ne iletilmiştir.

Çankaya Belediyesi, Avrupa Sağlıklı Kentler Birliği'ne üyelik sürecini tamamlama yolunda önemli bir adım daha atarak 24-28 Eylül 2002 tarihlerinde Hırvatistan'ın Rijeka kentinde yapılan yıllık zirve toplantısına katılmıştır. Bu toplantıda yapılan değerlendirmeler sonucunda, Çankaya Belediyesi'nin, Sağlıklı Kentler Projesi Ağı'na üyeliği yönünde önemli bir aşama kaydedilmiştir.

Sonuç olarak kitap halinde basımı yapılan "Kent Sağlık Gelişim Planı"; Çankaya Belediyesi'nin sağlık, çevre, kent planlama, kentte suç ve şiddet, eşitsizlikler, kültür-sanat ve spor, eğitim, ekonomi gibi alanlarda tespit ettiği öngörüler ve proje önerileri üzerine şekillenmiştir. Bu gelişim planı, demokratik- katılımcı bir tarzda ilgili kuruluşların (sivil toplum örgütleri, meslek odaları, sendikalar ve konu ile ilgili uzman kurumlar) katkıları ile son şeklini alacaktır.

Sağlıklı Kentler Projesi' nin temel ögesi bilimsel öncelikleri öne çıkaran, katılımı esas alan uluslararası bir yaklaşımdır. Avrupa Sağlıklı Kentler Birliği'nde ifadesini bulan bu yaklaşımı hayata geçirmekte kararlı olan Çankaya Belediyesi, tüm kişi ve kuruluşların öneri ve katkılarını beklemektedir.

ÇANKAYA BELEDİYESİ  
SAĞLIKLIL KENTLER PROJE OFİSİ

## TANIMLAR

### **1.1 SAĞLIKLI BİR KENTİN NİTELİKLERİ**

### **1.2 PROJE GELİŞTİRMENİN ÜÇ AŞAMASI**

## **BÖLÜM 2. ÇANKAYA KENT SAĞLIK GELİŞİM PLANI İPUÇLARI**

### **2.1 ANA HEDEF**

2.1.1 Kısa Vade Hedeflerimiz

2.1.2 Uzun Vade Hedeflerimiz

2.1.3 Uygulamada Öncelikli Adımlar

### **2.2 EYLEMLER, SÜREÇLER, ZAMANLAR**

2.2.1 2002-2004 Hedefleri

2.2.2 2004-2006 Hedefleri

2.2.3 2006-2007 Hedefleri

## **BÖLÜM 3. ÇANKAYA KENT SAĞLIK GELİŞİM PLANI**

### **3.1 ÇEVRE**

### **3.2 EĞİTİM**

### **3.3 KÜLTÜR VE SPOR**

### **3.4 EKONOMİ**

### **3.5 SAĞLIK**

### **3.6 KENT PLANLAMA**

### **3.7 KENTTE SUÇ VE ŞİDDET**

### **3.8 EŞİTSİZLİKLER**

## **BÖLÜM 4. EKLER**

### **4.1 AVRUPA KENTLİ HAKLARI DEKLARASYONU**

### **4.2 SAĞLIK 21 HEDEFLERİ**

# **BÖLÜM 1**

## **TANIMLAR**

**'Bu kent arkandan gelecektir.  
Sen aynı sokaklarda  
dolaşacaksın yine.  
Aynı mahallede kocayacaksın;  
aynı evlerde kır düşecek saçlarına.  
Dönüp dolaşıp bu kente geleceksin sonunda.  
Başka bir şey umma.  
Bineceğin gemi yok, çıkacağın yol yok.  
Ömrünü nasıl tükettiysen burada, bu köşecikte,  
öyle tükettin demektir bütün yeryüzünde de.'**

**Konstantin KAVAFİS**

HERKES İÇİN SAĞLIK

HER ANLAMDA SAĞLIK



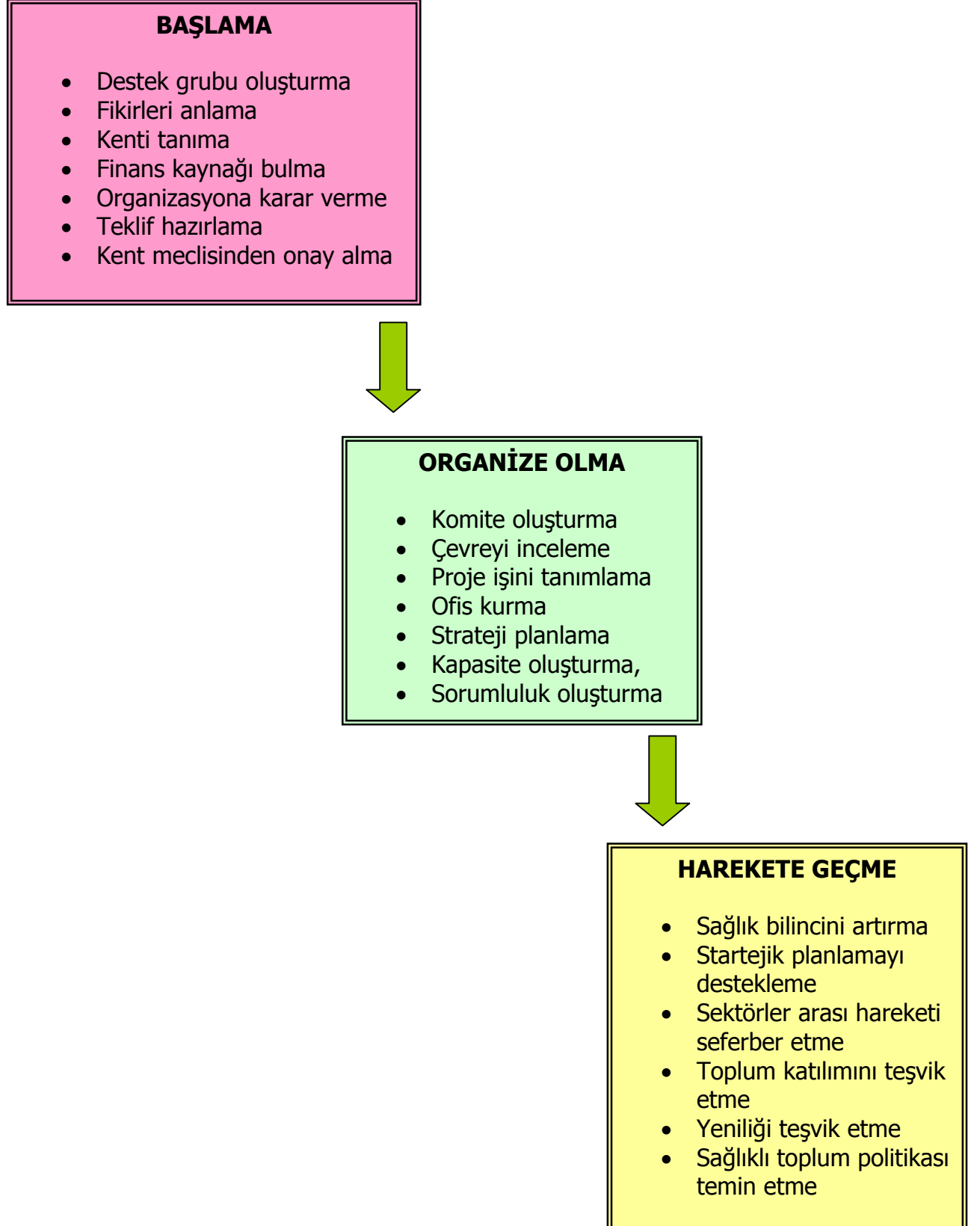
## 1.1 SAĞLIKLI BİR KENTİN NİTELİKLERİ

<b>Temiz-güvenilir bir fiziksel çevre (konut kalitesi dahil);</b>
Kalıcı olan ve uzun vadede devam edebilecek bir ekolojik sistem;
<b>Güçlü, dayanışma içinde, sömürülmeyen bir toplum;</b>
Halkın; kendi hayat, sağlık ve gönencini etkileyen kararlarda katılımı ve bu süreçleri kontrolü;
<b>Kentte yaşayanların temel ihtiyaçlarının (yiyecek, su, barınak, gelir, güvenlik, iş) karşılanması;</b>
Katılım ve kitle iletişimi yoluyla çeşitli deneyimlere ve kaynaklara ulaşım;
<b>Geniş kapsamlı, özgün ve yenilikçi bir kent ekonomisi;</b>
Geçmiş, kentte yaşayanların kültürel ve tarihsel mirasına toplumdaki değişik kesimlerin birbirleri ile olan iletişimlerinin desteklenmesine;
<b>Önceki özelliklerle uyumlu ve geliştiren bir yapı;</b>
Optimum düzeyde herkese ulaşabilen toplum sağlığı ve hastalık bakım servisleri;
<b>Yüksek sağlık seviyesi (yüksek düzeyde önleyici sağlık hizmetleri ve düşük düzeyde hastalık)</b>



## 1.2 PROJE GELİŞTİRMENİN ÜÇ AŞAMASI

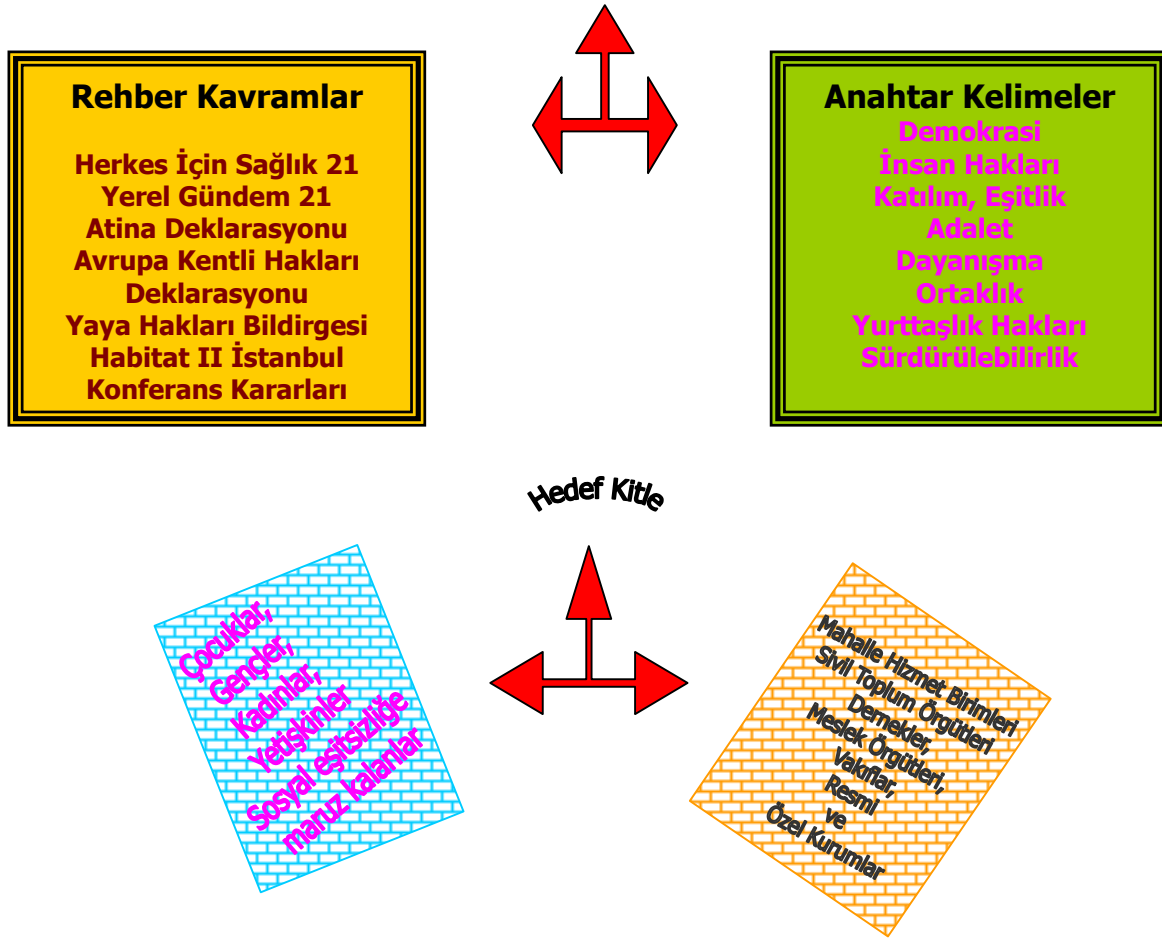
Proje geliştirmede üç aşama kullanılır , başlama ,organize olma ve harekete geçme. Bu üç aşama birbirleriyle içiçe geçmiştir ve bütündür.



**BÖLÜM 2**  
**ÇANKAYA KENT SAĞLIK GELİŞİM PLANI**  
**İPUÇLARI**

Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı, Dünya Sağlık Örgütü'nün temel aldığı Çankaya Kent Profili ve Sağlıklı Kentler Göstergeleri çerçevesinde değerlendirilerek öncelikli konuların ve sorunların belirlenmesi ile birlikte hazırlanmış bir kılavuz planıdır. Bu Plan bir anlamda hizmet ve proje önceliklerini ortaya koymaktadır. Bu önceliklerin oluşmasında, son dönemde yaşanan ekonomik krizin kentsel yaşantıya ilişkin etkileri de değerlendirilmiş, derinleşen yoksulluk ve işsizlik sürecinin, uygulanan ekonomik politikaların, tüm kamu alanlarında göreceli de olsa uygulanan tasarruf tedbirlerinin yansımaları ve toplumun kültürel gelişkinliği gelenek ve görenekleri de oluşturulan bu önceliklerde dikkate alınmıştır.

## Kent Sağlık Gelişim Planında



### 2.1 ANA HEDEF

Sağlıklı bir çevrede bireylerin; tüm süreçlere etkin katılabildiği, kültürel ve doğal mirasın korunduğu, kentte yaşayanların ; eşitlik, özgürlük, barış ve güven ortamı içerisinde bütün kamusal ve kentsel hizmetlerden ayrımsız yararlandığı, bütün karar süreçlerine doğrudan katılabileceği bir kent demokrasisi içerisinde bireyin toplumsallaşmasını yaratmak.

### 2.1.1 Kısa Vade Hedeflerimiz

Çankaya ilçesinde yaşayan toplumun değişik kesimleri arasında kent sağlık bilincinin yaratılması, sağlıklı bir kent yaratma sürecinde tarafların katılımını ve ortaklığını, çalışmaların sürekliliğini sağlayacak organizasyonlar oluşturulması, bu anlayıştan hareketle, oluşturulan organizasyonları dayanışma içerisinde harekete geçirmek planlanmaktadır.

### 2.1.2 Uzun Vade Hedeflerimiz

Dünya Sağlık Örgütü'nün benimsediği "Herkes İçin Sağlık 21 ve 21.Yüzyılda 21 Hedef" sloganlarıyla, Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu'nda belirlenen kriterleri rehber alarak, 2020 yılı itibariyle Çankaya'da yaşayanların, kentte fiziksel ve sosyal açıdan daha fazla olanaklara sahip olması ve oluşturulan kent sağlık gelişim planının öncelikli konularında % 30 verim elde edilmesi hedeflenmektedir.

### 2.1.3 Uygulamada Öncelikli Adımlar

<b>1-Bilgilendirme</b>	Belirlenen tüm konularda öncelikle tanıtım, kampanyalar, eğitim programları.
<b>2-Altyapı Oluşturma</b>	Teknik donanım, insan gücü, yeterlilik
<b>3-Ulaşılabilirlik</b>	Bilgiye erişimde, bilginin paylaşılmasında ve temel hizmetlerin alınmasında eşitlik, şeffaflık ve adalet içinde ulaşılabilirlik.
<b>4-İşbirliği</b>	Belediyeler, kurumlar, bölgeler , kültürler ve uluslar arası ilişkilerin oluşturulması
<b>5-Devamlılık</b>	Tüm konularda, izleme, araştırma, geliştirme, değerlendirme ve yeniden üretme.

## 2.2 EYLEMLER, SÜREÇLER, ZAMANLAR

### 2.2.1 2002-2004 Hedefleri

Beş yıl için de gerçekleştirilmesi düşünülen Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı'nın ilk 2 yılında Kent Sağlık Planı'nın gerçekleşmesi sürecine ilişkin altyapı oluşturma doğrultusunda yapılması planlanan işler ve hedefler aşağıda kısaca özetlenmektedir.

- Çankaya Belediyesi bünyesinde süren iş ve işlemlerin yeniden tanımlanması, bu kapsamda önleyici çevre yönetiminin ve geliştirici sağlık politikalarının

hayata geçirilmesi yönünde devam eden projeleri, yeni kurulacak işbirlikleri ile Kent Sağlık Planı'nın uygulama süreçlerine uyarlayarak yeniden düzenlemek.

- Planın uygulamasında rehber aldığımız kavramlar ve anahtar kelimelerin ışığında, Çankaya'da yaşayanların sağlıklı kent konusundaki bakış açılarını yenileyecek, geliştirecek bilgilendirme ve tanıtım sürecini hayata geçirmek.

### **Tanıtım ve bilgilendirme sürecinde;**

Okullarda Eğitim Programları,  
Mahallelerde Kahve Toplantıları,  
Kampanyalar,  
Kent Gazetesi,  
Festivaller,  
Seminer, Konferans, Sempozyum,  
Yazılı ve Görsel Malzemeler (Afiş, Bülten v.b.),  
Dijital Çalışmalar v.b aktiviteleri yürütmek.

- Yapılan her çalışmada Çankaya'da yaşayan ve kentsel hizmetlerden eşit düzeyde yararlanamayan kesimlere -çocuklar, kadınlar, özürllüer, yaşlılar, kent yoksulları- yönelik ayrı programlar oluşturmak, oluşturulmuş programlarla işbirliği yaparak programları yaygın hale getirmek.
- Kentte toplumsal katılımın yaratılması ve kent demokrasisinin oluşmasını sağlayıcı temel adımları atarak, kentlilerin yapabilirliklerini harekete geçirmek için gerçekçi mekanizmalar ve eylemlilik süreçleri oluşturmak.
- Her konuda yeniden yapılanmanın değerlendirildiği süreçlerde göz önüne alınarak; resmi kurumlara ve politika belirleyicilere, sorunları ve yapılması gerekenleri tespit ederek, bu konuda alternatif önerebilmek için komite, komisyon, v.b gibi alt çalışma grupları oluşturmak.
- Kentte önerilmiş ve gerçekleşmekte olan, değişik kurum kuruluş ve kişilerin projelerine , oluşturulmuş olan Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı çerçevesinde destek olmak, gerektiği durumlarda bu çabaları ortaklaştırmak üzere girişimlerde bulunmak.
- Kentteki tüm gelişmelerin izlenmesi, verilerin toplanması, güncellenmesine katkıda bulunmak, kentte yaşayanların bilgiye erişimlerinin eşit ve adil koşullarda gerçekleştirmek ve bunların sürekliliğini sağlamak, bir kent hafızası oluşturmak için şeffaf, güvenilir bir bilgi bankası oluşturmak.
- Sivil Toplum Örgütleri, dernekler, vakıflar ,yerel inisiyatifler, üniversitelerle ve gençlerle katılımcı bir politika kapsamında, planlanacak konularda işbirliğinin arttırılarak, yerel inisiyatiflerle kurumsal yapıların buluşmasını sağlamak.
- Kentin sağlıklılaştırılması doğrultusunda çalışma yapan tüm kurum kuruluş ve kişilerin çabalarını bir araya getirmek için çalışmalar yürütmek.

- Kent Sağlık Profiline belirlenen sorunların yeni verilerle güncellenerek yeni göstergelerin oluşmasını ve bunların kurumsallaşmasını sağlamak.
- Tespit edilen konularda sektörleri farklı profiller oluşturmaya teşvik etmek.
- Projelerin yaşama geçmesi için gerekli akçalı kaynağı sağlayacak organizasyonlar oluşturmak.
- Altyapıları oluşmuş projelerin hemen uygulanmasına yönelik çalışmalar yapmak.
- Hedefler ve uygulama açısından yapılabirliklerini ve sonuçların derlenmesini ve ölçümünün nasıl yapılacağını belirlemek üzere çalışmalar yapmak.

### **2.2.2 2004-2006 Hedefleri**

Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı'nın ikinci iki yılında ise;

- Oluşmuş bir alt yapıyla birlikte, uygulanmasına başlanılan projelerin devamlılığını sağlamak, çeşitli ilişkiler ve ortaklıklar düzeyinde olgunlaşan ve finans olanakları yaratılan projelerin yaşama geçirilmesini sağlamak.

### **2.2.3 2006 - 2007 Hedefleri**

Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı çerçevesinde programlanan ve yaşama geçirilen çalışmaların hedefler ve yapılabirler açısından değerlendirilmesinin ve ölçümlerinin yapılarak, yeni profil ve yeni planın oluşturulması sürecini tasarlamak.

## **BÖLÜM 3**

# **ÇANKAYA KENT SAĞLIK GELİŞİM PLANI**

**ÇEVRE**



## A) Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planında Çevre Temel Hedefi

**Dünya Sağlık Örgütü Çevre göstergelerinde birinci beş yıllık plan döneminde en az % 25 iyileştirmeyi gerçekleştirmek.**

(Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu Madde 2, 10, 15 ve DSÖ- Sağlık 21 Hedefleri 10, 13)

## B) Mevcut Durum

### Hava Kalitesi

Çankaya ilçesindeki binaların yaklaşık % 80 inde ısınma doğal gazla sağlandığından ilçedeki hava kalitesi önemli oranda iyileşmiş olup ölçüm değerleri DSÖ standartlarının altında seyretmiştir.

Ankara da saatlik ölçümler olarak yapılan 11 adet SO<sub>2</sub> ve aslı Partiküler Madde ölçüm istasyonlarının 5 adeti Çankaya ilçesinde bulunmaktadır. Azot oksitleri ve karbon monoksit madde ölçümlerinin yapıldığı 2 istasyon da Çankaya ilçesinde bulunmaktadır.

Öte yandan motorlu araç sayısının fazlalığı ve giderek bu sayının artması kent merkezlerinde gün içinde hava kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır.Yıllık egzoz gazı ölçümleri yapılmakla birlikte henüz kurşun ölçümleriyle ilgili bir çalışma bulunmamaktadır.Çevre dostu ulaşım araçlarına öncelik verecek bir alt yapı ise henüz gerçekleşmemiştir.

### Su ve Atık Su

Çankaya ilçesindeki su yönetimi Çankaya Belediyesi tarafından değil, Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı Ankara Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü tarafından organize edilmektedir. Su kalitesi ile ilgili yapılan laboratuvar çalışmalarında Ankara `da kullanılan içme suyu kalitesinin DSÖ standartlarının maksimum değerinin altındadır. Çankaya`da suyu konutun dışında olanların yüzdesi 0.2 dir.Konutunda suyu olmayanların yüzdesi ise 0.5 dir. Çankaya İlçesinde binaların % 93 ü kanalizasyon şebekesine bağlıdır.Geriye kalan % 7'lik dilimde ise atık sular, fosseptik çukuru arsa ve araziye bırakılmaktadır.

### Gürültü ve Görüntü Kirliliği

Çankaya Ankara'nın merkez ilçelerinden birisi olmasından kaynaklı gün içinde nüfusu 2 milyona yaklaşmaktadır.Bu sayıya araç trafiği ve akşam eğlence mekanlarındaki sesin eklenmesiyle birlikte ciddi boyutlarda bir gürültü ve görüntü kirliliği yaşanmaktadır.

## **Evsel Atık Toplama ve İşlenme Kalite indeksi**

Çankaya'da günlük 900 ton/günlük bir atık toplanmakta, atıkların depolanması işlemi Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Çankaya'da atık toplama ve geri kazanıma ilişkin pilot uygulamalar bulunmakla birlikte kapsamlı toplama ve bir dönüşüm projesi hazırlık aşamasındadır.

## **Gıda Kalitesi**

Gıda denetimi konusunda düzenli denetimler yapılmakla birlikte, standardizasyon için sistematik bir denetim projesine ihtiyaç vardır.

## **Kullanılmayan Endüstriyel Bölgeler**

Çankaya da kullanılmayan endüstriyel bölgelerin yeniden işlevlendirilmesi için geçmiş dönemlerde yapılan çalışmaların devamlılığının sağlanması kentsel mekanlar açısından ayrı bir zenginlik yaratacaktır.

## **C) Önceliklerimiz**

### **1. Gürültü Kirliliği Ve Kontrol Altına Alınması**

- Kentsel gürültü haritasının çıkartılması,
- Gürültü haritası üzerinden gürültü kirliliğinin kontrol altına alınması sürecinin sistemli hale getirilmesi.

### **2. Evsel Atık Toplama Ve İşlenme Kalitesi**

- Evsel atık toplama sisteminin oluşturulması,
- Geri kazanım projelerinin işlerlik kazanması,
- Vahşi depolama alanının rehabilite edilerek, evsel, endüstri ve tıbbi atık depolama sahalarının yeniden projelendirilerek Anakent Belediyesine öneri projeler sunma.

### **3. Hava Kirliliği**

- Kirlilik haritasının çıkartılarak veri tabanı oluşturulması,
- Motorlu araç trafiğinin azaltılması

### **4. Su Kirlleticilerinin Giderilmesi**

- Yer altı suyunda kirlilik yaratan fosseptik atıklarının engellenmesi

## **5. Kullanılmayan Endüstriyel Bölgeler**

- Fabrikaları kentsel rekreasyon mekanlarına dönüştürme,
- Bulunduğu çevrede kültür aksı oluşturma.

## **6. Vektörler**

- Vektör haritası çıkartılması,
- Mevsimsel olarak mücadele merkezleri oluşturulması.

## **7. Gıda Kalitesi**

- Kalite kontrolünde standart yaratılması,
- Gıda tüketiminde bilinçlendirme.

## **D)Uygulamada Öncelikli Adımlar**

### **1. Bilgilendirme**

- Projelerin tanıtımı çalışmaları ve halkın konuyla ilgili bilgi dağarcığının genişletilmesi için kampanyalar düzenlemek,
- Meslek odalarının, sivil toplum örgütlerinin, muhtarların ve üniversite öğrencilerinin de katılacağı okul ve mahallerde eğitim seminerleri düzenlemek,
- Görsel ve yazılı materyaller oluşturmak,
- Kişilere bağlı olmayan mekanizmaların oluşturulmasını sağlamak.

### **2. Alt Yapı Oluşturma**

- Bütün bu çalışmaların yürütücülüğünü sağlayacak ortak organizasyon oluşturma,
- Hizmet içi eğitimlerle, sürekliliğin ve denetimin sağlanması amacıyla mevcut personelin niteliklerinin artırılması,
- Gönüllü hizmet birimleri oluşturmak,
- Yurt dışı kaynakları yaratmak.

### **3. Ulaşılabilirlik**

- Bilgi erişimi için kamuya açık Kent Bilgi Banka'sının oluşturulması.

#### **4. İşbirliği**

- Belediye, Sivil Toplum Örgütleri, Vakıflar, Üniversiteler, Çevre İl Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim, Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi, Ankara Valiliği, Gönüllüler

#### **5. Devamlılık**

- Devamlılığın sağlanabilmesi için Kent Ar-Ge-De (Araştırma-Geliştirme-Denetim) biriminin oluşturulması

### **E) ÇANKAYA BELEDİYESİ TARAFINDAN UYGULAMASI DEVAM EDEN ÇEVRE PROJELERİ**

#### **1. ALO HAFRİYAT**

- Çevre Müdürlüğü'ne bağlı denetim ekipleri kentin doğal dengesini korumak için hafriyat toprağı, inşaat artığı ve moloz taşımacılığını sıkı bir denetim altına almak, çalışmaların hızlı ve sonuç alıcı olabilmesi için, alo hafriyat hattını uygulamaya başlattı.

#### **2. ÇÖPLER POŞETE, POŞETLER 21:00'DE DIŞARI**

- Ankara'nın dışı açılan kapısı olan Çankaya'ya yakışır bir çevre için, her apartman görevlisi binanın bütün çöplerini 25-30 kg.'lık tek bir poşete koyarak her gün saat 21:00 de dışarı çıkartılması kampanyası binaların önlerinde çöplerin yığılmasını, pis koku ve çevre kirliliği yaratmamasını sağlayacaktır.

<b>SORUNLAR</b>	<b>AMAÇ</b>	<b>ARAÇLAR</b>	<b>ORTAKLIK</b>	<b>FİNANSMAN</b>	<b>SONUÇLAR</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Gürültünün kent merkezlerinde yoğunlaşması</li> <li>Kentte gürültü odaklarının haritasının bulunmaması</li> <li>Gürültünün kentte yaşayanlar açısından sağlık problemleri yaratması</li> </ul>	<p>Gürültü düzeyinin insan sağlığını etkilemeyecek düzeye ve uluslararası standartlara getirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Gürültü haritasının çıkartılması</li> <li>Gürültüye karşı mücadele için kampanyalar yapılması</li> <li>Gürültü denetimi ve kontrolle ilgili belediye bünyesinde,gürültü önleme hattının oluşturulması</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Üniversiteler</li> <li>Çevre Bakanlığı,</li> <li>Meslek Odaları</li> <li>Çevre Vakfı,</li> <li>Sivil Toplum Kuruluşları</li> <li>Okullar.</li> <li>Mahalle hizmet birimleri</li> </ul>	<p>Yurt dışı kredi olanakları</p> <p>Kurumların olanakları</p>	<p>İnsan sağlığını dikkate alan bir gürültü kontrol sisteminin oluşması</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Evsel atıkların sıhhi koşullarda toplanamaması</li> <li>Depolama alanlarının düzensiz,çevre ve insan sağlığı etkileyecek aşamalarda olması</li> <li>Toplanan atıkların ülke ekonomisine kazandırılmaması</li> </ul>	<p>Evsel atıklarının toplanması, taşınması, depolanması ve geri kazanımının uluslararası standartlar düzeyine getirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Halkın çevre bilincini artırmak için bilgilendirici kampanyalar düzenlemek</li> <li>ilköğretim ve orta öğretimler ile ortak çalışmalar yapmak (Eko-school)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Üniversiteler</li> <li>Çevre İl Müdürlüğü</li> <li>Meslek Odaları</li> <li>Çevre Bakanlığı</li> <li>Mahalle hizmet birimleri</li> <li>STK lar Vakıflar, Dernekler</li> </ul>	<p>Kurumların olanakları</p>	<p>Evsel atık toplama ve işleme kalitesininin Çevre ve toplum sağlığını koruyacak standartlara ulaşması</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Hava kirliliği veri tabanlarının ve ölçümlerin semtler ölçeğinde yetersizliği</li> <li>Motorlu taşıtlardan çıkan egzoz dumanlarının kent merkezlerinde insan sağlığını etkileyecek boyutlara ulaşması</li> <li>Evsel ısınma sisteminin bazı semtlerde katı yakıtla(kömür,odun v.b) karşılanıyor olması</li> </ul>	<p>Hava Kalitesinin Çankaya'da ki tüm semtlerde ve özellikle Kent merkezlerin de DSÖ standartları düzeyine getirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Kirlilik haritasının çıkartılması</li> <li>Motorlu araç trafiğinin azaltılması için kampanyalar düzenlemek</li> <li>Evsel ısınma sisteminin tamamının doğal gazla karşılanması için çalışmalar yapmak</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Hıfzısıhha Merkezi,</li> <li>Çevre İl Müdürlüğü,</li> <li>Çevre Bakanlığı,</li> <li>Ankara Trafik Şube Müdürlüğü,</li> <li>Başbakanlık Meteoroloji İşleri Müdürlüğü</li> <li>Mahalle hizmet Birimleri</li> </ul>	<p>Yurt dışı kaynakları,</p> <p>Kurumların olanakları</p>	<p>Hava kirliliğine neden olan emisyonların azaltılarak hava kalitesinin korunması ve geliştirilmesi</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>Atıksuların bir kısmının fosseptik çukurlarına ve arazilerine bırakılmasından kaynaklı su ve çevre kirliliğinin insan sağlığını etkileyecek düzeyde oluşması</li> </ul>	Tüm atık suların çevreyi kirlletmesine engel teşkil edecek bir alt yapı oluşturma	<ul style="list-style-type: none"> <li>Tespit çalışması yapılması</li> <li>İlgili kurumla iletişim kurulması</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Mahalle hizmet birimleri,</li> <li>Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi</li> </ul>	Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi	Tüm atıksuların şehir şebekesine bağlanması
<ul style="list-style-type: none"> <li>Kullanılmayan endüstriyel bölgelerin, kentsel çöplük alanlarına dönüşmesi,</li> <li>Binaların yıkılması,</li> <li>Kentlilerin bu alanlardan yararlanamamaları</li> </ul>	Kullanılmayan endüstriyel bölgelerin, arazilerinin ve binalarının kentlilerin kullanımına açılması	<ul style="list-style-type: none"> <li>Binalarının ve arazilerin detaylı tespitlerinin yapılması,</li> <li>Projelendirme,</li> <li>Bina ve arazileriyle birlikte kent kullanımına katılması için kampanyalar başlatılması</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Üniversiteler,</li> <li>Meslek odaları,</li> <li>Dernekler,</li> <li>Vakıflar,</li> <li>Kültür Bakanlığı,</li> <li>Mahalle hizmet birimleri,</li> <li>Gönüllüler</li> </ul>	Yurt dışı olanakları,  Özel sektör,  Kurum olanakları	Kullanılmayan endüstriyel bölgelerin, yeniden işlevlendirilerek doğal dokusuyla, kentlilerin hizmetine sunulması
<ul style="list-style-type: none"> <li>Mevsimsel olarak vektörlerdeki artışın çevre ve insan sağlığını etkilemesi</li> </ul>	Vektörlerden arındırılmış bir kent ortamının oluşturulması	<ul style="list-style-type: none"> <li>Vektörlerle mücadelenin önemini anlatan bilgilendirme süreçleri,</li> <li>Mevsimsel olarak vektör haritasının çıkartılması,</li> <li>Mücadele merkezleri oluşturmak</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Mahalle hizmet birimleri</li> <li>Üniversiteler</li> </ul>	Kurum olanakları	Sağlıklı bir kent dokusunun oluşması
<ul style="list-style-type: none"> <li>Gıda tüketiminde yeterince bilincinin oluşmaması</li> <li>Gıda üretim ve denetiminin sitematik olamaması</li> </ul>	Bilinçli tüketicinin yaratılarak üretim ve denetimin sürekli kontrolü	<ul style="list-style-type: none"> <li>Halka yönelik bilgilendirme çalışmaları</li> <li>Gıda kalite kontrolünde personel eğitimi,</li> <li>Sürekli denetim</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>TESK,</li> <li>Tüketici Hakları Derneği,</li> <li>Meslek odaları,</li> <li>İl Sağlık Müdürlüğü</li> </ul>	Kurum olanakları	Kentte sağlıklı besinlerin tüketilmesi



**EĞİTİM**



## **A) Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı'nın da Eğitim Temel Hedefi**

**Birinci 5 yıllık plan döneminde Çankaya' da okur yazarlık oranını % 100 seviyesine çıkarmak ve okullardaki niceliksel ve niteliksel olanakları % 30 iyileştirmek.**

**(DSÖ- Sağlık 21 Hedefleri 4)**

## **B) Mevcut Durum**

Çankaya'da okur yazarlık oranı % 96 (2000, DİE) olarak belirlenmiştir. Altı ve daha yukarı yaşta nüfus içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 4'tür. Okuma yazma bilmeyen nüfusun % 19'unu erkekler, % 81'ini kadınlar oluşturmaktadır.

## **C) Önceliklerimiz**

### **1.Okur-yazarlık oranının artırılması**

- Okul çağında olmayanlara okuma yazma kurslarının düzenlenmesi,
- Okul çağında olan, ancak okula gönderilmeyenlerin tespit edilerek, okula devam etmeleri konusunda kampanyalar yürütmek

### **2.Okul sonrası bireysel ve toplumsal eğitimin artırılması**

- Çocuk ve Gençlik eğitim merkezlerinin oluşturulması

### **3.Okullarda niceliksel ve niteliksel olanakların artırılması**

- Sınıf mevcudunun azaltılması,
- Yeni okul yapımı için kampanyalar organize etmek,
- Var olan okullara teknolojik derslik destekleri vermek,
- Eğitim parkları oluşturmak,
- Barınma ve beslenme desteğinin verilmesi (Yurt,v.b).

### **4.Halkın ve öğrencilerin okul yönetimine katılımının geliştirilmesi**

- Okul-mahalle dayanışma konseyinin oluşturulması

## **D) Uygulamada Öncelikli Adımlar**

### **1. Bilgilendirme**

- Çalışmaları halka ve öğrencilere tanıtım için kampanyalar düzenlemek,
- Eğitim alanında faaliyet gösteren , dernek, sendika,vakıflarla seminerler düzenlemek,
- Medyayı (gazete,radyo, TV) sürece dahil etmek.

### **2. Alt Yapı Oluşturmak**

- Finansman desteği sağlayacak yurt dışı ve yurt içi kuruluşları ortaya çıkarmak,
- Her aşamada organize olacak ekipler oluşturmak,
- Gönüllü destek sağlamak

### **3. Ulaşılabilirlik**

- Bilgi erişimi için kamuya açık Kent Bilgi Bankasının oluşturulması

### **4. İşbirliği**

- Belediye, Milli Eğitim Bakanlığı, Mahalle Hizmet Birimleri, Hayırsever Vatandaşlar,Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Üniversiteler, Meslek Odaları, Eğitim Alanındaki Sendikalar ve Dernekler,Gönüllüler.

### **5. Devamlılık**

- Devamlılığın sağlanabilmesi için Kent AR-Ge-De (araştırma- geliştirme- denetim) biriminin oluşturulması

## **E) ÇANKAYA BELEDİYESİ TARAFINDAN UYGULAMASI DEVAM EDEN EĞİTİM PROJELERİ**

### **1.KURS PROGRAMLARI**

- Ankara'da eğitimin, sanatın ve edebiyatın merkezi olan Çankaya'da ,atölyeler ve kurslar çerçevesinde Çankaya'da yaşayanların kültürel ve eğitim sürecine destek verilmektedir.Sanat alanında gerçekleştirilen Edebiyat Atölyesi,Resim Atölyesi, Gitar Kursu, Piyano Kursu ve eğitim alanında uygulanan ,Bilgisayar Kursu ve İngilizce Kursları vatandaşların çok az miktardaki mali katkılarıyla gerçekleştirilmektedir.

SORUNLAR	AMAÇ	ARAÇLAR	ORTAKLIK	FİNANSMAN	SONUÇLAR
<ul style="list-style-type: none"> <li>• 6 yaş ve üstü nüfusta okur yazar oranının % 100 olmaması,</li> <li>• Okul sonrası gençlerin ve çocukların boş vakitlerinin değerlendirilecek mekanların azlığı,</li> <li>• Devlet okullarında sınıfların kalabalıklığı , araçların yetersizliği</li> <li>• Üniversite öğrencilerinin barınma ve beslenme sorunlarının yetersizliği</li> <li>• Eğitim politikasının belirlenmesinde, eğitim kurumlarının etkinliklerinde okul öğrenci-halk dayanışmasının minimum düzeyde olması</li> </ul>	<p>Yaşam standardını artırmak,</p> <p>Dezavantajlı grupların eğitimden eşit koşullarda yararlanması nı sağlamak,</p> <p>Kent yaşamına katılım, bilinç ve duyarlılığı artırma</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Yeni okul yapımı için eğitim kampanyaları</li> <li>• Gelir durumu düşük bölgelerde eğitim parkları oluşturmak</li> <li>• Öğretmenleri destekleyici eğitim programları (eğitimcilerin eğitimi)</li> <li>• Okullarda laboratuvar ve bilgisayar derslikleri yapımı</li> <li>• Mahalle okul dayanışmasını sağlayacak etkinlik ve organizasyonlar</li> <li>• Üniversite öğrencilerinin barınmasına yönelik stüdyo tipi yurtlar</li> <li>• Öğrencilere beslenme desteği</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Milli Eğitim Bakanlığı</li> <li>• Mahalle Hizmet Birimleri</li> <li>• Hayırsever Vatandaşlar</li> <li>• Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı</li> <li>• Üniversiteler</li> <li>• Meslek Odaları</li> <li>• Eğitim alanındaki sendikalar, dernekler</li> <li>• Gönüllüler</li> </ul>	<p>İşbirliği yapılacak olan kurumların olanakları</p> <p>Özel sektör Desteği</p> <p>Yurt dışı kredi olanakları</p>	<p>Toplumsal yaşama aktif katılım içerisinde olan sağlıklı , kendine güvenen , üretken ,paylaşımıcı ve dayanışmacı, sorumlulukları ve duyarlılıkları artmış bilinçli bireyler</p>



**KÜLTÜR VE SPOR**

## **A) Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planında Kültür ve Spor Temel Hedefi**

**Birinci beş yıllık plan döneminde, Çankaya `da kültürel ve sportif etkinliklerin % 50 artırılması ve dezavantajlı grupların (kadınlar, yaşlılar, çocuklar, yoksullar v.b) etkinliklerden yararlanma olanaklarının % 50 iyileştirilmesi;**

**(Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu Madde 7, 8, 9 ve DSÖ- Sağlık 21 Hedefleri 4, 5, 11 )**

## **B) Mevcut Durum**

**Sinema ,Tiyatro, Kültür Merkezleri,Sanat Galerileri, Müzeler,Kütüphaneler,**

Ankara'da yer alan sinema, tiyatro, kültür merkezleri, müzeler ve sanat galerilerinin yaklaşık % 80 'i Çankaya'da bulunmaktadır. Bu haliyle Çankaya Ankara'nın kültür başkenti olma özelliğini de beraberinde taşıyan bir konuma bürünmektedir.Film, müzik ve tiyatro festivallerinin geleneksel olarak yapıldığı, Çankaya'da tüm bu zenginliğin içerisinde kentte yaşayanların, özellikle dezavantajlı grupların bu etkinliklerden eşit düzeyde yararlanamadıkları da bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Daha çok kent merkezinde yoğunlaşan etkinlikler semtlere doğru taşındıkça bölgesel olarak katılımın arttığı gözlenmektedir.

Çankaya'da Üniversitelerin, ilçeliklerin kütüphanelerinin yanı sıra özellikle Milli Kütüphanenin de bulunması bir avantaj olarak değerlendirilirken, çocuk ve halk kütüphanelerinin azlığı da bir dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

## **Spor Alanları**

Çankaya spor alanlarının geliştirilmesi açısından oldukça elverişli bir bölge olmasına rağmen her bin kişiye düşen spor tesisi oranı yaklaşık olarak 0.61 dir.Bu oranın azlığı, bazı spor alanlarının sadece kendi üyelerine hizmet vermesi spor yapma alışkanlığını etkilemekte ve dolayısıyla sağlıklı yaşam konusunda sorunlar ve hastalıklar gibi nedenler ortaya çıkmaktadır.

## **C) Önceliklerimiz**

### **1.Kentte yaşayanların tüm kültürel faaliyetlerden eşit olanaklarda faydalanması**

- Semtlerde kültürel etkinliklerin düzenlenmesi,
- Ücretsiz kültür etkinlikleri organizasyonlarının yapılması,

- İlköğretim ortaöğretim ve üniversite öğrencilerine yönelik temalı kültür festivallerinin düzenlenmesi,
- Gezici kütüphaneler oluşturulması,
- Her mahalleye bir kütüphane kampanyası,
- Mahallelerde açık hava sinemaları organizasyonları,
- Huzur evlerinde kültürel etkinlikler düzenlenmesi,
- Ücretsiz müze ve tarihi yerler ziyaretleri düzenleme.

## **2.Kentlerde kültürel oluşumun, ekonomik,sosyal ve toplumsal yapının gelişmesine katkısının sağlanması**

- Yarışmalarla halkın kültürel üretime katılımının sağlanması,
- Kentte yaşayanların istedikleri kültürel etkinlikleri yapabilecek ortamların hazırlanması.

## **3.Kentte kültürlerarası kaynaşmanın sağlanması**

- Kültürel çeşitliliği, kültürel zenginliğe dönüştürecek kültür politikalarının halka anlatılması için kampanyalar düzenlenmesi,
- Çankaya' da değişik kentlerden göç ederek yerleşen kentlilerin kentsel bütünleşmenin sağlanabilmesi için kültürel organizasyonların yapılması,
- Farklı kültürel ortamlardan gelen toplulukların biraradalığını sağlayacak ortak kültür etkinliklerinin düzenlenmesi,
- Farklı kesimlerin kültürlerinin tanıtımının yapılması için her ayın bir kültür ayı olarak organize edilmesi,
- Çankaya'da yer alan yabancı elçiliklerin kendi ülke kültürlerini kentte yaşayanlara tanıtımı ve güçlü bir bağ olarak, farklı milliyet, bölge ve ülke halkları arasındaki kültür alışverişini simgeleyecek etkinliklerin yapılması

## **4.Kentte yaşayanların dinlenme ve spor faaliyetlerinde yer almasının sağlanması**

- Sporun sağlığa etkisinin anlatılması için Sağlıklı Yaşam kampanyalarının düzenlenmesi,
- Konferans, seminer toplantılar yapılması,

- Mahallelerde spor müsabakalarının düzenlenmesi,
- Sabah ve hafta sonu yürüyüşleri organize etmek,
- Her semtte ücretsiz yararlanılacak spor kompleksleri oluşturmak,
- Kentte yaşayanların kişisel potansiyelleri doğrultusunda istediği sporu yapma hakkını sağlayacak alanların oluşturulması,
- Spor okulları projesinin alt yapısını oluşturmak,
- Semtlerdeki parklarda spor kompleksleri oluşturmak.

### **5.Spor alanlarının sağlıklı ve güvenli olarak tasarlanması**

- Spor alanlarının yapımında insan sağlığına zarar verici malzemelerin kullanılmaması,
- Her spor alanına ilkyardım ünitelerinin kurulması.

## **D) Uygulamada Öncelikli Adımlar**

### **1. Bilgilendirme**

- Sağlıklı bir yaşam ve kültür için bilgilendirici kampanyalar düzenlemek,
- Ünlü sporcuların ve sanatçıların katılacağı bilgilendirme toplantıları organize etmek,
- Televizyon ve radyo programları yapmak,
- Kültür Evleri ve Spor Okullarının gerekliliğini anlatmak,
- Kültürel mirasın önemini anlatacak kitapçıklar broşürler,el ilanları ve çıkartmalar hazırlamak.

### **2. Alt Yapı Oluşturmak**

- Finansman desteği sağlayacak yurt içi ve yurt dışı olanakları ortaya çıkarmak için mali destek fonu oluşturmak,
- Kültür Evleri ve Spor Okulu projesinin yaşama geçmesi için resmi kurumlarla görüşmeler yapmak.

### **3.Ulaşılabilirlik**

- Bilgi erişimi için kamuya açık "Kent Bilgi Bankası" nın oluşturulması



#### **4. İşbirliği**

- Belediye, Milli Eğitim Bakanlığı, Mahalle Hizmet Birimleri, Üniversiteler, Meslek Odaları, Kùltür ve spor alanındaki organizasyonlar, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Elçilikler, Spor Klüpleri, Gönüllüler.

#### **5. Devamlılık**

- Devamlılığın sağlanabilmesi için Kent AR-Ge-De (araştırma- geliştirme- denetim) biriminin oluşturulması

### **E) ÇANKAYA BELEDİYESİ TARAFINDAN UYGULAMASI DEVAM EDEN KÙLTÜR PROJELERİ**

#### **1.ÜCRETSİZ FİLM GÖSTERİMLERİ**

Çankaya Belediyesi dönemsel olarak, Çağdaş Sanatlar Merkezinde ücretsiz film gösterimleri düzenlemekle birlikte, Çankaya'da bulunan sinemalarla anlaşarak ilk seanslarının ücretsiz olarak gösterilmesine olanak sağlamıştır. Bu çalışmalarını yaz dönemlerinde parklarda gösterilen açık hava sinemaları izlemiştir.

#### **2.FESTİVALLER**

Her yıl geleneksel olarak Çankaya Belediyesi ve sivil toplum örgütleri işbirliği ile, Uluslararası Tek kişilik Oyunlar Festivali, Ankara Uluslararası Film Festivali, Ankara Tiyatro Festivali düzenlenmektedir.

<p><b>SORUNLAR</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Gelir düzeyi düşük kesimlerde kültürel etkinliklerin ekonomik olarak yük getirmesi,</li> <li>• Etkinliklerin kent merkezlerinde yoğunlaşması,</li> <li>• Yaşlılar kadınlar ve çocukların etkinliklerden yeterince yararlanamaması,</li> <li>• Kentsel bütünleşmenin sağlanamaması,</li> <li>• Farklı milliyetler ve bölgelerden gelenlerle dostluk ortamının yeterince kurulamaması,</li> <li>• Kültürel mirasın değerlendirilememesi</li> </ul>	<p><b>AMAÇ</b></p> <p>Kültürel eşitsizliğin kaldırılması ve kentsel bütünleşme</p>	<p><b>ARAÇLAR</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ücretsiz kültür etkinlikleri düzenlemek,</li> <li>• Etkinlikleri semtlere yaymak,</li> <li>• Elçiliklerle kültür parkları oluşturmak,</li> <li>• Kültürel temalı yarışmalar düzenlemek,</li> <li>• Her semte bir kültürevi projesi,</li> <li>• Bir Ay, Bir kültür, etkinlikleri,</li> <li>• Kardeş kentler etkinlikleri,</li> <li>• Her park, bir sinema etkinlikleri,</li> <li>• Gezici kütüphaneler kurulması,</li> <li>• Çankaya ile ilgili bilgilerin yer aldığı kent kütüphanesi açılması</li> </ul>	<p><b>ORTAKLIK</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Üniversiteler,</li> <li>• Mahalle hizmet birimleri,</li> <li>• Kültür Bakanlığı,</li> <li>• Elçilikler,</li> <li>• Meslek odaları,</li> <li>• Vakıflar,</li> <li>• Dernekler,</li> <li>• Milli Eğitim Bakanlığı,</li> <li>• Gönüllüler,</li> </ul>	<p><b>FİNANSMAN</b></p> <p>İlgili kurum olanakları</p> <p>Özel sektör</p> <p>Yurt dışı kredi olanakları</p>	<p><b>SONUÇLAR</b></p> <p>Kültürel gelişim ve gerçek kültürel demokrasi için sağlıklı bir ortamın yaratılarak; kent kimliğinin ve kent kültürünün oluşmasına olanak sağlaması</p> <p>Semtlerde Kültür Evleri organizasyonu</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Spor yapma alışkanlığının yetersiz olması ve sağlık sorunlarının artması</li> <li>• Spor alanlarının yetersizliği</li> <li>• İstenilen sporun yapılamaması</li> <li>• Spor dallarına yönelik ilk ve orta öğretim düzeyinde okulların olmaması</li> <li>• Spor alanlarının sağlıklı ve güvenli olmaması</li> <li>• Bölgeler göre spor alanları dağılımında eşitsizlik</li> </ul>	<p>İnsanların sağlık içerisinde yaşayarak, olanaklardan eşit düzeyde yararlanacakları bir spor ortamı sağlamak</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sağlıklı yaşam için kampanyalar düzenlemek,</li> <li>• Spor Okullarının olması için altyapı hazırlamak,</li> <li>• Spor alanlarında ilk yardım üniteleri oluşturmak,</li> <li>• Parklarda spor alanları yaratmak,</li> <li>• Spor alanlarında kullanılacak malzemelerde, insan ve çevre sağlığına zarar vermeyecek malzemeleri kullanmak,</li> <li>• Spor müsabakaları yapmak</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Milli Eğitim Bakanlığı,</li> <li>• Gençlik ve spor il Müdürlüğü,</li> <li>• Spor Klüpleri,</li> <li>• İl sağlık müdürlüğü,</li> <li>• İlgili spor dernekleri,</li> <li>• Mahalle hizmet birimleri,</li> <li>• Üniversitelerin spor bölümleri,</li> </ul>	<p>İlgili Kurum ve Kamu Kurumu olanakları,</p>	<p>Düzenli spor yapma alışkanlığı kazanmış, sağlıklı bireyler ve sporun teşvik edildiği spor okullarının açılması</p>



**EKONOMI**

## A) Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planında Ekonomi Temel Hedefi

**Birinci 5 yıllık dönemde Çankaya'da işsizlik oranının % 25 iyileştirilmesi**

(Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu Madde 3, 13 ve DSÖ- Sağlık 21 Hedefleri 2 )

## B) Mevcut Durum

Çankaya 'da ki ekonomik süreç Türkiye'de uygulanan ekonomik politikaların bir parçası olduğundan, zaman zaman farklılıklar gösterse de genel ekonomik politikalarla benzerlikler içermektedir. Türkiye'de resmi kaynaklara göre işsizlik oranı yaklaşık % 12 civarındayken Çankaya'da % 11.19 olarak seyretmektedir.

Çankaya'da 15- 64 yaş arası toplam işgücü sayısı 565619 kişiden oluşmaktadır. Toplam işgücünün 284587 si erkek 281032 si kadın nüfusundan oluşmaktadır. İstihdam edilen nüfusun 191142 'si erkek 85177 si kadın dır.

İşgücünde olmayan kadın nüfusu erkek nüfusa oranla fazladır. Erkek nüfusun 76933 kişisi işgücünde değilken kadın nüfusun 181294 ü işgücünde değildir. Buradan hareketle Çankaya'da işsiz nüfusun %52.8 ini erkek nüfus oluştururken ,%47.20 isini ise kadın nüfus oluşturmaktadır.

Çankaya gelir sıralaması açısından Türkiye'nin sayılı ilçeleri arasında bulunmaktadır. Daha çok hizmet sektöründe yoğunlaşan Çankaya'nın ,Gayri Safi Yurt İçi Hasıla' dan aldığı pay ise yaklaşık % 1,7 civarındadır.

## C) Önceliklerimiz

### 1.İstihdam olanakları yaratmak

- Mahallelerde kadın el emeğini değerlendiren üretime yönelik yapılanmalar oluşturmak,
- Kalifiye işgücü yaratılması için meslek edindirme kursları düzenlemek,
- Üniversite öğrencilerine yönelik toplumsal projelerde yarım zamanlı iş olanakları yaratmak,
- Geleneksel teknikleri canlandıracak kurslar düzenlemek(Ahşap oymacılığı, taş işçiliği v.b) ve bu kurslar sonrasında ortaya çıkartılan ürünlerin pazarlamasının ve işgücünün kullanımının organize edilmesi,
- Sokak pazarlarının organize edilmesi,
- Mahalle üretim atölyeleri oluşturmak,

- Yerel kredi destekleri sağlamak

## **2.Kent ekonomisinin gelişimini ve şeffaflığını sağlamak**

- Ekonomik gelişmeler ve değişmeler konusunda bilgilendirme, eğitim,sempozyum yapmak,
- 6 aylık dilimlerle kent harcamalarının değerlendirileceği halka açık toplantılar organize etmek,
- Kentsel yatırımlar konusunda halkın görüşlerini almak,
- İşgücü piyasası bilgilendirme ağı oluşturmak(işgücü sicilleri tutmak).

## **D) Uygulamada Öncelikli Adımlar**

### **1. Bilgilendirme**

- Ekonomik gelişmeler konusunda bilgilendirmeler yapmak,
- Ülke bütçesi ve yerel yönetimler bütçesine ilişkin gelişmeler konusunda uzmanlarla birlikte bilgilendirici toplantılar düzenlemek,
- El emeğinin değerlendirilmesine ilişkin mahalle toplantıları yapmak.

### **2. Alt Yapı Oluşturmak**

- Ekonomi politikaları, konusunda görüş oluşturabilecek ve eylem/etkinlikler içinde organizasyonlar oluşturmak,
- İş kurmak isteyenler için belediye tarafından verilecek yerel destek kredilerinin olanaklarını yaratacak ilişkiler kurmak,
- Finansman desteği sağlayacak yurt içi ve yurt dışı olanakları ortaya çıkarmak için mali destek fonu oluşturmak,
- Veri toplama yöntemleri oluşturmak.

### **3.Ulaşılabilirlik**

- Bilgi erişimi için kamuya açık "Kent Bilgi Bankası" nın oluşturulması

### **4. İşbirliği**

- Belediye, Mahalle Hizmet Birimleri, Üniversiteler, Meslek Odaları, Ekonomi alanındaki organizasyonlar, Ankara Ticaret Odası, Ankara Sanayi Odası,

Sendikalar, Milli Prodüktivite Merkezi, KOSGEB Ankara İl Müdürlüğü, TESK, Valilik, Türkiye İş Kurumu İl Müdürlüğü

## **5. Devamlılık**

- Devamlılığın sağlanabilmesi için Kent AR-Ge-De (araştırma- geliştirme- denetim) biriminin oluşturulması

<b>SORUNLAR</b>	<b>AMAÇ</b>	<b>ARAÇLAR</b>	<b>ORTAKLIK</b>	<b>FİNANSMAN</b>	<b>SONUÇLAR</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• İşgücü ile ilgili bilgilenmenin yetersizliği,</li> <li>• İstihdama ilişkin sektörel bilgilerin zamanında hazırlanamaması,</li> <li>• Kadınların işgücünde yer alamaması,</li> <li>• İşsizliğin önlenememesi,ekonomik gelişmelerin takipsizliğ,</li> <li>• Üretime ve yatırıma yeterince kaynak ayrılamaması,</li> <li>• İşgücü piyasasındaki yetersizlikler,</li> <li>• Gelir dağılımındaki uçurum,</li> <li>• Taşeronlaştırma,</li> <li>• Var olan istihdamın verimli kullanılamaması</li> <li>• Kalifiye işgücünün yetersizliği</li> </ul>	<p>İşgücü Veri tabanı oluşturmak ve değişimleri izlemek,</p> <p>Kalifiye işgücü yaratmak,</p> <p>İstihdamın artırılması ve çeşitlendirilmesi,</p> <p>El emeğinin değerlendirilmesi,</p> <p>Kent ekonomisinin şeffaf hale getirilmesi,</p> <p>Kentte demokrasi ortamının geliştirilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• İlgili kurumlarla sürekli güncellenen bilgi ağı oluşturmak,</li> <li>• Bilgileri kent bilgi bankasına akışını sağlayacak sistemler kurmak,</li> <li>• Kamuoyuna düzenli bilgiler sunmak,</li> <li>• Üretim kooperatifleri kurmak,</li> <li>• Semtlerde pazar alanları yaratmak,</li> <li>• Üniversite öğrencilerine yarı zamanlı iş olanağı,</li> <li>• Mahallelerde üretim atölyeleri kurmak,</li> <li>• Yerel kredi destekleri vermek,</li> <li>• Meslek edindirme kursları düzenlemek,</li> <li>• Kent ekonomisinin izlenmesine ilişkin organizasyon oluşturmak,</li> </ul>	<p>Mahalle Hizmet Birimleri,</p> <p>Üniversiteler,</p> <p>Meslek Odaları,</p> <p>Ekonomi alanındaki organizasyonlar,</p> <p>Ankara Ticaret Odası,</p> <p>Ankara Sanayi Odası,</p> <p>Sendikalar,</p> <p>Milli Prodüktivite Merkezi,</p> <p>KOSGEB Ankara İl Müdürlüğü,</p> <p>TESK,</p> <p>Valilik,</p> <p>Türkiye İş Kurumu İl Müdürlüğü,</p>	<p>İşbirliği yapılacak kurumların olanakları,</p> <p>Yurt dışı kredi kaynakları</p>	<p>İşgücü piyasasında sağlıklı ve güncel verilere ulaşmak,</p> <p>İstihdamı artırmak, Üretime teşvik,</p> <p>Kent ekonomisinde şeffaflık,</p> <p>Kent ekonomi yönetimi organizasyonu</p> <p>İşsizliğin azaltılması,</p> <p>Yurttaşlık, kentdaşlık ve demokrasi bilincinin geliştirilmesi</p>



**SAĞLIK**

## A) Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planında Sağlık Temel Hedefi

**Birinci 5 yıllık plan döneminde DSÖ-sağlık göstergeleri kapsamında % 30 iyileştirme sağlamak.**

**(Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu Madde 6 ve DSÖ- Sağlık 21 Hedefleri 2, 3, 4, 7, 8, 14, 15, 16, 17, 18, 19 )**

## B) Mevcut Durum

### Ölüm ve Doğum

Çankaya'da canlı çocuk doğuran kadın sayısı ise 217.509'dur. Bebek ölüm hızı binde 3,5 ve ölü doğum hızı binde 0,6 dır.

Kadınların doğurganlık oranlarının 15-49 yaş aralığı olarak kabul edildiği yaşlarda Anne ölüm hızları 100.000 de 46.7 ye kadar çıkmaktadır. Anne ölümlerinin % 30.3'u kanamalar, % 15.5'i toksemiler, % 9.6'sı enfeksiyonlar, % 4'ü düşük komplikasyonlarıdır. Çankaya `da bir yıl içerisinde (2001) gerçekleşen ölüm olaylarında birinci sırada kalp ve dolaşım hastalıkları, ikinci sırada ise kanser vakaları yer almaktadır.

### Sağlık Harcamaları

Genel bütçeden sağlığa ayrılan pay oldukça düşüktür. Sağlık Bakanlığı bütçesinin devlet bütçesine oranı yüzde 2.65 civarındadır. Bunun % 70'i de sağlık personeli ödemelerine gitmektedir.

Nüfusun artışının yüksekliği dikkate alındığında, sağlığa ayrılan bu payın sağlığın korunmasında yetersiz kaldığı bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de kişi başına düşen koruyucu sağlık harcaması 1,2 dolardır. Toplam kişi başına düşen sağlık harcaması ise 149 dolar civarındadır.

### Bağışıklama

Genel sağlık politikaları ve uygulamaları Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bundan dolayı bağışıklama da Sağlık Bakanlığı ve bağlı poliklinikleri tarafından yapılmaktadır. İl genelinde yapılan bağışıklama da Ankara'da zorunlu aşı uygulamalarında 0-1 yaşa arası bebeklerin yüzde 90'lara yaklaşan kısmı aşılanmaktadır. (DBT, Polio, Kızamık, BCG) Türkiye'de ise 1 yaş altında zorunlu aşılanma oranları % 72 civarındadır.

Ayrıca yaşlılar, diyabetliler, kalp hastaları, çocuklar ve diğer risk gruplarına koruyucu amaçlı Haemaphysalis influenza aşısı yapılmaktadır

## **İntihar**

Ankara ilinde bir yıl içinde toplam 170 intihar olayı gerçekleşmiştir. İntihar edenlerin 114'ü erkek, 56'sı kadındır. Son dönemlerde intihar eylemlerinin gençler ve ekonomik sıkıntı yaşayanlar arasında arttığı gözlenmektedir. Çankaya'da 2001 yılında intihar ve intihara teşebbüs oranı % 10 dur.

## **C) Önceliklerimiz**

### **1. Kentte yaşayanların eşit koşullarda sağlık hizmetinden yararlanması**

- Periyodik olarak sağlık taraması yapılması,
- Her semte bir poliklinik yapılması,
- Polikliniklerde, düzenli sağlık bilgilerinin tutularak, süreçlerin takibinin yapılması,
- Okullarda diş taramaları yapılması,
- İçme sularına diş sağlığı için flor katılması,
- Yaşlılara evde bakım hizmeti vermek,
- Ücretsiz ambulans hizmetleri,
- Ücretsiz aşılama,
- Kadın sağlığına ilişkin mahallelerde toplantılar yapmak.

### **2. Koruyucu sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması**

- Bulaşıcı hastalıklar konusunda bilgilendirme,
- İlk yardım konusunda kurslar,
- Mevsimsel hastalıklar konusunda el ilanı, bildiri dağıtma ,
- Ölüm sebeplerinde ilk sıralara giren hastalıklar konusunda,seminer, konferans yapmak,
- Sağlıkla ilgili özel günlerde kampanyalar düzenlemek,
- Risk azaltma yöntemleri ile ilgili bilgi vermek,
- Sebzelerin temizlenme alışkanlığının modernizasyonu,
- Spor yapma olanaklarının genişletilmesi,

- Gebelikte beslenme desteği,
- Gebe takip programı,
- Beslenme alışkanlıklarının değişimi,
- İntihar v.b konularda ,sebepleri kaldırmaya yönelik saha eğitimleri yapmak,
- Tıp fakültelerinde okuyan öğrencilerin boş zamanlarında eğitim programlarına destek vermesini sağlayacak projeler geliştirmek,

### **3.Kent sağlığı ulusal ve uluslararası bir önem taşıdığından, yerel uygulamaların, ulusal ve uluslararası programlarla ortak yürütülmesini sağlamak,**

- Genel bütçeden sağlığa ayrılan payın artırılması için etkinlikler yapmak,
- Kişi başına düşen sağlık personel sayısının artırılması için teşvik edici programlara destek vermek,
- Sağlık alanındaki teknik donanımın geliştirilmesi için kamuoyu oluşturmak,
- Bozuk sağlık malzemelerinin kullanımı ortadan kaldıracak önlemler almak,
- Hizmet içi personel eğitim çalışmalarını yapmak,
- Sağlık sektörüne ilişkin faaliyet gösteren bütün sektörlerin eşgüdüm içerisinde çalışacak ortak organizasyonun sağlanması.

## **D) Uygulamada Öncelikli Adımlar**

### **1. Bilgilendirme**

- Yazılı ve görsel malzemelerle bilgilendirme yapmak,
- Televizyon ve radyo programları yapmak,
- Saha eğitimleri yapmak,
- Hijyen konularında toplantılar organize etmek,
- Okullarda eğitim programları düzenlemek,
- Önce Sağlık kampanyası başlatmak,

## 2. Alt Yapı Oluşturmak

- Sağlık politikaları konusunda görüş oluşturabilecek uzman kişi ve kuruluşlarla programlar oluşturarak destek aramak,
- Besin ve teknik destek için firmalarla görüşmek,
- Semt sağlık ağı oluşturmak için veri toplamak,
- Finansman desteği sağlayacak yurt içi ve yurt dışı olanakları ortaya çıkarmak ve böylece mali destek fonu oluşturmak,
- Veri toplama yöntemleri oluşturmak

## 3.Ulaşılabilirlik

- Bilgi erişimi için kamuya açık "Kent Bilgi Bankası" nın oluşturulması

## 4. İşbirliği

- Belediye, Mahalle Hizmet Birimleri, Meslek Odaları, Ankara Tabip Odası, Hemşireler Derneği, Ankara Eczacılar Odası, İl Sağlık Müdürlüğü, Kaymakamlık, Valilik, Sağlık Emekçileri Sendikası, Politikacılar, Hastaneler, Sağlık Ocakları, Üniversitelerin Tıp Fakültelerinde okuyan öğrenciler, Ana Çocuk Sağlığı Araştırma Planlama Merkezi

## 5. Devamlılık

- Devamlılığın sağlanabilmesi için Kent AR-Ge-De (araştırma- geliştirme- denetim) biriminin oluşturulması

## E)ÇANKAYA BELEDİYESİ TARFINDAN UYGULAMASI DEVAM EDEN SAĞLIK PROJELERİ

### 1.Evlilik Öncesi Kan Testleri

Türkiye Kızılay Derneği ile yapılan protokol gereğince, Vedat Dalokay Nikah Sarayı'nda, başvuru yapan çiftlerden, istekleri halinde kan örnekleri alınarak, sonuçları kendilerine veriliyor. Böylece ilerde doğabilecek çocuk felci ve diğer çocuk hastalıklarıyla ilgili önlemlerin alınması için çiftlere önerilerde bulunularak, sağlıklı bir nesil hedefine katkı sunuluyor.

### 2.Mavi BAYRAK

Mavi Bayrak Çankaya Belediyesi sınırları içinde insan sağlığına, tüketici haklarına saygı gösteren nitelikli ve temiz işletmelere verdiği değer için ilk belgesidir.

Çankaya Belediyesi'nin sınırları içerisinde belirtilen teknik ve hijyen koşullarını sağlayan Lokanta, İçkili Lokanta, Kebapçı, Hamburgerci, Pizzacı, Pastane ve Pasta Satış Yerlerini kapsar. ,

Şu ana kadar Çankaya ilçe sınırları içerisinde Mavi Bayrak alan işyeri sayısı 25 Mavi bayrak almak için başvuruların sayısı ise 75 dir.

### **3.Cinsel Sağlık Eğitim ve Danışma Merkezi**

Cinsel yolla bulaşan AIDS, frengi ve hepatit gibi tehlikeli ve bulaşıcı hastalıklarla ilgili danışmanlık, eğitim ve tedavi hizmetlerinin verileceği Merkez, Türk Eczacılar Birliği, HATAM (Hacettepe Üniversitesi AIDS Tanı ve Araştırma Merkezi) ve Belediyemiz işbirliğiyle hayata geçirildi.

### **4.Diyabet Tanı Tedavi ve Eğitim Merkezi**

Diyabet, ülkemizde giderek yaygınlaşan ve toplumumuzu ciddi boyutlarda tehdit eden bir hastalık. Çankaya Belediyesi, Anadolu Diyabet Vakfı ile birlikte, bu önemli hastalıkla mücadele için, Diyabet Merkezi' nin yapımına başlandı ve inşaatı devam ediyor.

### **5.Madde Bağımlılığı Tanı Araştırma Eğitim ve Tedavi Merkezi**

Türk Eczacılar Birliği ile birlikte Or-An' da yapımı tamamlanan Madde Bağımlılığı Tanı Tedavi ve Araştırma Merkezi'nde 55 oda ve 110 yatak bulunuyor. Halk sağlığını koruma amacına yönelik olarak, toplumda giderek yaygınlaşan madde bağımlılığının engellenmesi, eğitim ve araştırma olanaklarının artırılması, tanıyı kolaylaştırmak, tedaviye yardımcı olmak gibi hedeflerle kurulan merkezin yapımı sürüyor.

<b>Sorunlar</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ölüm sebepleri konusunda bilgi eksikliği,</li> <li>• Koruyucu sağlık hizmetlerinin yetersizliği,</li> <li>• Sağlık hizmetlerinden eşit koşullarda faydalanmama</li> </ul>	<b>Amaç</b> <p>Bilgilendirme ile risk faktörlerinin en aza düşürülmesi</p>	<b>Araçlar</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Halk eğitim seminerleri,</li> <li>• Saha eğitimleri,</li> <li>• Yazılı ve görsel malzemeler kullanımı,</li> <li>• Köylerde gezici eğitim ekipleri,</li> <li>• Sağlık personeli için hizmet içi eğitim programı,</li> <li>• Her semte bir poliklinik açma,</li> <li>• Ücretsiz sağlık taraması,</li> <li>• İlk yardım kursları</li> <li>• Ücretsiz aşılama</li> </ul>	<b>Ortaklık</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• İl Sağlık Müdürlüğü,</li> <li>• Üniversite öğrencileri,</li> <li>• Belediye sağlık personeli,</li> <li>• Mahalle hizmet birimleri,</li> <li>• Ankara Tabip Odası</li> <li>• Hastaneler</li> <li>• Sağlık Emekçileri Sendikası</li> <li>• Özel poliklinik ve hastaneler</li> </ul>	<b>Finansman</b> <p>İlgili kurumların olanakları,</p> <p>Özel sektör desteği,</p>	<b>Sonuçlar</b> <p>Risk faktörlerinin bilinerek önlem alınması ve sağlığı korumaya yönelik projeler oluşturulması</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gebelikte beslenme eksiklikleri,</li> <li>• Ölü doğum oranı,</li> <li>• Alt yapı eksikliği,</li> </ul>	<p>Nesillerin sağlıklı yaşam hakkını savunma</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gebelikte süt ve vitamin takviyesi</li> <li>• Düzenli gebe takibi,</li> <li>• Riskli gebeliklerde hastane takibi</li> <li>• Gebe eğitimi,</li> <li>• Ücretsiz aşılama</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• İl sağlık müdürlüğü,</li> <li>• Sağlık ocakları,</li> <li>• Ana Çocuk sağlığı Planlama Merkezi,</li> <li>• Belediye sağlık personeli</li> <li>• Ankara Tabip Odası</li> <li>• Özel poliklinik ve Hastaneler</li> </ul>	<p>İlgili kurumların olanakları,</p>	<p>Gebelikte düşük doğum ağırlığının en aza düşürülmesi</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sağlık sektöründeki finansal ,teknik ve personel yetersizlikleri</li> <li>• Sağlık sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar arasında eşgüdümün yetersizliği</li> </ul>	<p>Bütçeden sağlığa ayrılan payın artırılması ve sektörler arasında eşgüdüm sağlanması</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Eşgüdüm ve veri tabanı ağı oluşturmak,</li> <li>• Bütçeden sağlığa daha fazla pay verilmesi için kamuoyu yaratmak,</li> <li>• Sağlıklı veri toplama yöntemleri geliştirmek</li> <li>• Hizmet kalitesini artırmak</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Politikacılar,</li> <li>• İl sağlık Müdürlüğü,</li> <li>• Hastaneler,</li> <li>• SSK</li> <li>• Ankara Tabip Odası</li> <li>• Sendikalar</li> </ul>	<p>Devlet kurumlarının olanakları</p>	<p>Sağlık alanında finansal olanaklarla hizmetin kaliteli ve eşgüdüm içerisinde sunulması</p>





**KENT PLANLAMA**

## **A) Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planında,Kent Planlaması Temel Hedefi**

**Çankaya'da birinci beş yıllık plan döneminde DSÖ-kent planlama göstergelerinde en az % 30 luk bir iyileşme sağlamak.**

**(Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu Madde 4, 5, 10, 14, 16 ve DSÖ- Sağlık 21 Hedefleri 13)**

## **B) Mevcut Durum**

### **Yeşil Alanlar**

2001 yılı verilerine göre Çankaya'da kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 2.06 m<sup>2</sup> dir. Bu miktar ülkemizdeki yasal kentsel standart olan 7 m<sup>2</sup>/kişi oranının altındadır.

Çankaya'da düzenlenmiş aktif yeşil alanların yerleşim birimi ölçeğinde (konut yakın çevresi, mahalle semt v.b gibi) niceliksel ve niteliksel dağılımında çarpıklıklar söz konusudur.

Bu durum özellikle çocuk parkları ve spor alanlarında çok üst düzeydedir. Semt spor sahaları ve çocuk parkları olması gereken standartların % 5'i civarındadır.

### **Yaya Yolları ve Bisiklet Yolları**

Çankaya bölgesinde yaya yolları da oldukça yetersizdir. Toplam 0.048 km<sup>2</sup>'lik yaya yoluna sahip olan Çankaya'da kişi başına düşen yaya alanı 0.062 m<sup>2</sup> dir. Çankaya'da topografik yapısı itibarıyla ulaşımda bisiklet öncelikli yollar bulunmamaktadır. Ancak arazinin uygun olduğu bölgelere ilişkin bisiklet yolu çalışmasının başlatılması, kent merkezlerinde motorlu kara taşıtlarının azalmasına olanak sağlayacaktır.

### **Toplu Taşıma**

Toplu taşıma uygulama politikaları Anakent Belediyesi tarafından projelendirilmektedir. Toplu taşımadaki aksaklıklar binek araçlarının artmasına ve özellikle kent merkezlerinin yoğun trafikten kaynaklı kullanılmamasına neden olmaktadır. Toplu taşımanın hızlı, kolay ulaşılabilir bir duruma getirilmesi ve bu noktada kaliteli hizmetle binek araç kullanımının azaltılması kent merkezlerini rahatlatacaktır. Nüfus artış hızının yüksekliği de göz önüne alındığında toplu taşımanın yeniden düzenlenmesi ve ulaşım ana planında etkinlik kazanması kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

### **Barınma**

Çankaya'da konut kullanımı % 75 oranındadır. Çankaya'da konutların % 88'i üç ve dört odalıdır (dört odalıların oranı % 70' dir). Çankaya'da binaların % 98'inde şehir

şebekesinden taşınan su tesisatı bulunmaktadır. Konut bölgelerinin büyük bir bölümünde zemin +3 kat üzerinden yapılaşmaya izin verilmektedir. Nüfusun %3.58 inin standart altı koşullarda yaşadığı Çankaya'da % 17 lik bölüm gecekondulardan oluşmaktadır.

### **Planlı ve Plansız Alanlar**

Çankaya belediyesi sınırlarını toplam alanı 20300 ha.dan oluşmaktadır.1/5000 ve 1/1000 ölçekli toplam planlı alan ise 6437,5 hektar dır. Toplam plansız alan 13862,5 hektardan oluşmaktadır.

### **Sit Alanları**

Çankaya'daki SİT alanları içerisinde doğal SİT alanının oldukça fazla olduğu göze çarpar. Çankaya'da sivil mimarlık örnekleri, idari SİT alanları, kültürel havuz, su mahzeni, dinsel yapı, anıt ve abideler, doğal varlıklar olmak üzere toplam 153 adet tescil edilmiş yapı ve kültürel varlık bulunmaktadır.

## **C) Önceliklerimiz**

### **1.Kentte kişi başına düşen yeşil alanların artırılması**

- Mevcut yeşil alanlara ilişkin veri elde edilerek bu alanların kullanım özelliklerine yönelik alan araştırmaları yapılarak kentlilerin sosyo-ekonomik durumları, yaşadıkları çevre v.b gibi bireysel özellikleri ile aktif yeşil alanları kullanma biçimleri arasında ilişki kurularak, açık ve yeşil alanların etkili ve rasyonel kullanılabilmesine yönelik **Çankaya Yeşil Alan Gelişim Planı**'nın hazırlanması,
- Aktif yeşil alanların yerleşim birimi ölçeğinde niceliksel ve niteliksel dağılımında yeterlilik ve dengelilik ölçütlerine önem vererek kişi başına düşen yeşil alan miktarını kentsel standartlar düzeyine çıkartmak,
- Okul öncesi ve okul çağı çocukların oyun alanı ve spor alanı gereksinimlerini yaya ulaşabilirlik ölçütleri çerçevesinde karşılayacak şekilde her mahalleye park alanları tesis etmek,
- Kent içi yol ağaçları ve ağaçlandırma alanları ile ilgili envanterler yapılarak bitki haritaları hazırlanarak,yol ağaçlandırma programları yapılarak, toprak kaymalarının olduğu alanlarda ağaçlandırma çalışmaları yapmak.
- Özel tanımlı ihtisas parkları yapmak(uçurtma parkları, hobi bahçeleri, su parkları, heykel parkları,yaşlılar parkı v.b)
- Yabancı ülke elçilikleriyle işbirliği halinde ülkelere özgün bahçeler,parklar veya uluslar arası bahçe sergileri alanı yapmak,

## **2.Kentlilerin kentin her noktasına kolay ve güvenli şekilde ulaşabileceği yaya ve bisiklet öncelikli yolların yapılması**

- Yeni yaya yolları oluşturmak,
- Kent ve ticaret merkezlerinde varolan sokakları trafiğe kapatarak yaya bölgesi haline getirmek,
- Varolan yaya bölgelerinin sağlıklı kent yaklaşımı çerçevesinde dezavantajlı gruplar öncelikli düzenlenmesi,
- Kent merkezlerinin trafiğe kapatılarak gece ve gündüz kullanılabilir çok amaçlı meydan haline dönüştürülmesi,
- Özel araç trafiğinin kent merkezlerine girişini önleyici çözümlerin bulunması,
- Kent içi ulaşımda yayaların düz ayak geçmesine yönelik yaya geçitlerinin planlanması,
- Kent merkezlerinde kaldırımların otopark olarak kullanılmasına engel olacak düzenlemelerin getirilmesi,
- Uygun yerleşimlerde bisiklet yollarının yapılması ve bisiklet kullanımını teşvik edici düzenlemelerin yapılması,
- Yaya bölgelerinde güvenli ışıklandırmaların yapılması,

## **3.Kent içi ana ulaşımda toplu taşıma planının yeniden oluşturulması,**

- Merkeze yönelen yolların yol hiyerarşisi içerisinde merkezden uzaklaştırılması,
- Yeni yol güzergahlarının belirlenmesi,
- Hafif raylı ve metro güzergahlarının genişletilmesi,
- Merkezlerdeki trafik yoğunluğundan kurtulmak için tek-çift plaka v.b uygulamaların getirilmesi,
- Toplu taşımanın yoğunlaştığı alanlarda, ticari ve binek arabaların girmesinin sınırlandırılması,
- Toplu taşıma öncelikli ulaşım politikalarının benimsenmesi için etkinlikler yürütülmesi,
- Mevcut toplu taşıma olanaklarının artırılması,
- Kent merkezlerini besleyecek bölge otoparkların yapılması,

- Kent merkezinde yeni trafik düzenlemelerinde "Ankara Ana Ulaşım Planı"na aykırı onu engelleyen uygulamaların gerçekleşmemesi için çalışmalar yürütmek,

#### **4.Kentte barınmanın herkes için uygun, ulaşılabilir, konforlu ve güvenli olması**

- Kentsel dönüşüm projeleri ile mevcut konut alanlarının rehabilite edilmesi,yeni konut alanları planlanması,
- Kentte her kesime hitap edecek konutların yapılmasının teşvik edilmesi, (stüdyo tipi evler, yurt tipi evler v.b)
- Konut sahibi olmak isteyenler için yerel yönetimlerin,kolaylaştırıcı yöntemler oluşturması (konut kredi desteği,yerel yönetim evleri v.b)
- Düşük maliyete, sağlıklı konut elde etme yöntemlerine ilişkin araştırmaların ve projelerin teşvik edilmesi,
- Konut üretiminde çevresel etkilerin dikkate alınması,
- Konutlarda sağlıklı bir çevre ve güvenlik ortamlarını yok eden uygulamalara yönelik sürekli denetim ağının kurulması (Kent Zabıtası,Alo denetim v.b gibi)
- Konutun deprem güvenli inşası için uygulanabilir ve denetlenebilir yöntemlerin bulunması,
- Coğrafi bilgi sistemleri ile kentin izlenmesi için alt yapı oluşturulması

#### **5.Yeni projelendirilecek alanlarda planlama süreçlerine halk katılımının sağlanması için organizasyonların yapılması,**

- Yerel yönetimler,ilgili meslek odaları, mahalle temsilcilerin, üniversitelerin ilgili bölümlerinin katılacağı planlama koordinasyon kurulunun oluşturulması,
- Halk görüşlerinin alınacağı toplantı,anket v.b çalışmalar yürütülmesi,
- Plan taslaklarının uygulama öncesi brifinglerle ortama tanıtımın yapılması,
- Planlamada kamu yararı anlayışının gözetilmesi,

#### **6.Kültürel ve doğal mirasımızın korunması ve yeniden işlevlendirilmesi,**

- Tescili yapılmış varlıkların yeniden işlevlendirilmesi için projeler üretmek,
- Kent hafızasında geçmişten bugüne taşınan kültürel ve mimari olarak bir değeri olmasa da kent hafızası açısından tescil edilmesi doğrultusunda çalışmalar yapmak,

- Kültürel ve tarihi değeri olan yapıların restorasyonunu gerçekleştirmek,

## **D) Uygulamada Öncelikli Adımlar**

### **1.Bilgilendirme**

- Sağlıklı ve deprem güvenli konut kriterlerinin ailelere anlatımı,
- Konut yapımı ve alımı sürecinde danışmanlık hizmetinin verilmesi,
- Yeşil alan artışları için bahçe ve balkon düzenleme eğitimlerinin verilmesi,
- Bisiklet yolunun bir gereklilik olduğu konusunda çalışmalar yapmak,
- Tarihsel ve doğal mirasın korunmasına yönelik toplantılar düzenlemek,
- Kent merkezlerinin yayalara açılmasının önemini anlatılması için kampanyalar düzenlemek,
- Planlamaya halk katılımının ne anlama geldiğine dair programlar yapmak,
- Kent merkezlerinin trafik yoğunluğundan kurtulması için destek istemek
- Okullarda eğitim programları düzenlemek,

### **2. Alt Yapı Oluşturmak**

- Kent planlaması konusunda detaylı bilgi oluşturacak coğrafi bilgi ağı sistemi kurmak,
- Halkın taleplerini tespit edecek mekanizmalar oluşturmak,
- Kent merkezinin yayalaşması için halk,meslek odaları ve sivil toplum örgütleriyle ortak hareket edecek yapılanmalar oluşturmak,
- Kent Zabıtası ve alo denetim için fizibilite çalışmaları yapmak,
- Finansman desteği sağlayacak yurt içi ve yurt dışı olanakları ortaya çıkarmak için mali destek fonu oluşturmak,

### **3.Ulaşılabilirlik**

- Bilgi erişimi için kamuya açık "Kent Bilgi Bankası" nın oluşturulması

#### **4. İşbirliği**

- Belediye, Mahalle Hizmet Birimleri, Peyzaj Mimarları Odası, Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, Ankara Trafik Şube Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi, Sendikalar, Üniversiteler, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi, Tüketici Hakları Derneği, Yabancı Elçilikler, Ankara Ticaret Odası, Şoförler Derneği, KOR-Der, Turizm İl Müdürlüğü, Bayındırlık İl Müdürlüğü, İller Bankası, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, Ankaralılar Vakfı, Rotary Klubü

#### **5. Devamlılık**

- Devamlılığın sağlanabilmesi için Kent AR-Ge-De (araştırma- geliştirme- denetim) biriminin oluşturulması

### **E)ÇANKAYA BELEDİYESİ TARAFINDAN UYGULAMASI DEVAM EDEN KENT PLANLAMA PROJELERİ**

#### **1.HER SEMTE BİR PARK**

Çankaya'nın yeşil alanlarının ve mahallelerde halkın kullanıma açık yeşil alanların artırılması kapsamında başlatılan 68.000 m<sup>2</sup> lik yeşil alan düzenlenmesi içerisinde 25 ayrı park alanı planlanmış ve her semte bir park proje çalışmaları kapsamında yapımı devam etmektedir.

#### **2.ÇANKAYA ÇİÇEK AÇIYOR**

Çankaya Belediyesi tarafından üretilen yazlık ve kışlık çiçekler halka ve resmi kurumlara ücretsiz olarak dağıtılmaktadır.

<p><b>SORUNLAR</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Kişi başına düşen yeşil alanların standartların altında olması,</li> <li>• Yeşil alan dağılımında dengesizliğin olması</li> <li>• Yeşil alan çalışmalarının bir plan ölçeğinde yürütülmemesi</li> </ul>	<p><b>AMAÇ</b></p> <p>Kişi başına düşen yeşil alanın standartlar düzeyine getirilmesi</p>	<p><b>ARAÇLAR</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Yeşil alan gelişim planı yapılması,</li> <li>• Ağaç dikme kampanyaları düzenlemek,</li> <li>• Her semte bir park yapılması</li> <li>• Özel ihtisas parkları yapmak,</li> <li>• Yabancı elçiliklerle kültür parkları oluşturmak,</li> </ul>	<p><b>Ortaklık</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Üniversiteler</li> <li>• Mahalle Hizmet Birimleri</li> <li>• Peyzaj Mimarlar Odası,</li> <li>• Elçilikler,</li> <li>• Tema Vakfı,</li> <li>• Orman İl Müdürlüğü</li> </ul>	<p><b>FİNANSMAN</b></p> <p>İlgili kurumların olanakları</p>	<p><b>SONUÇLAR</b></p> <p>Planlı yeşil alan çalışması,</p> <p>Kişi başına düşen yeşil alan artışı</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Yaya bölgelerinin yetersiz olması</li> <li>• Bisiklet yollarının olmaması</li> <li>• Kent merkezlerinin meydan ve sosyal mekan özelliğini yitirmesi</li> <li>• Kent merkezinde trafikten kaynaklanan gürültünün sağlığa zarar verici boyutlara ulaşması</li> </ul>	<p>Kent merkezlerinin sosyalleşmesi ve kolay ulaşılabilirliği</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sokakların ve kent merkezlerinin araç trafiğine kapatılarak yayalaştırılması</li> <li>• yaya haklarına öncelik verecek düzenlemeler yapmak,</li> <li>• Kolaylaştırıcı yönlendirme araçları kullanmak,</li> <li>• Varolan yaya alanlarını yeniden düzenlemek,</li> <li>• Demokrasilerde meydan kavramının ne anlama geldiğinin halka anlatılması,</li> <li>• Bisiklet yollarının yapılması,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Belediyeler,</li> <li>• Üniversiteler</li> <li>• Meslek odaları,</li> <li>• il emniyet müdürlüğü,</li> <li>• Ankara ticaret odası</li> </ul>	<p>İlgili kurum olanakları</p>	<p>Kent merkezinin araç trafiğinden arındırılarak meydan kültürünün kazandırılması,</p> <p>Kentin birçok noktasına çevre uyumlu araçlarla ulaşım</p>



<ul style="list-style-type: none"> <li>• Araç trafiğinin yoğun olması</li> <li>• Toplu taşımacılığın yetersiz kalması</li> <li>• Otopark yetersizliği,</li> <li>• Ana ulaşım planına aykırı uygulamaların yapılması</li> </ul>	<p>Özel araç kullanımının kent merkezlerinde yoğunlaşmasının önüne geçilmesi ve teşvik edilmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Tek-çift plaka uygulaması,</li> <li>• kent merkezine doğru yönelen yolların kent merkezinden uzaklaşması,</li> <li>• yeni güzergahlar belirlemek,</li> <li>• hafif raylı ve metro gibi toplum taşıma ağının güzergahının genişletilmesi</li> <li>• Kent çeperlerine bölgesel otoparklar yapmak,</li> <li>• Mevcut toplu taşıma olanaklarını artırmak</li> <li>• Yerel yönetimlerin kent merkezlerine park eden otolardan otopark vergisi alması</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Belediyeler,</li> <li>• Üniversiteler</li> <li>• Meslek odaları,</li> <li>• İl Emniyet Müdürlüğü</li> <li>• Ankara Ticaret Odası</li> </ul>	<p>İlgili kurum olanakları</p>	<p>Kent merkezlerinde araç trafiğinin azaltılması,</p> <p>Toplu taşımacılığın yaygınlaştırılması</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Konutlarda değişik konut tipolojisinin olmaması,</li> <li>• Konut sahibi olmada karşılaşılan ekonomik sıkıntılar,</li> <li>• Kaçak yapılaşma</li> </ul>	<p>Amaç herkese ihtiyacı ölçüsünde , Sağlıklı güvenli, konut ve çevrede yaşama hakkının sağlanması</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kaçak uygulamalara karşı kent zabıtası ve alo denetim hattı oluşturulması,</li> <li>• Stüdyo tipi evler inşaatı,</li> <li>• Mevcut konut alanların yeniden düzenlenmesi,</li> <li>• Ucuz güvenli konut için yerel yönetim desteği,</li> <li>• Deprem güvenli konut üretimini teşvik,</li> <li>• Ailelere konut danışmanlık hizmeti</li> <li>• Mahalle güzelleştirme dernekleri</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Belediyeler</li> <li>• Toplu Konut İdaresi</li> <li>• Bayındırlık İl Müdürlüğü</li> <li>• İller Bankası,</li> <li>• Üniversiteler</li> <li>• Meslek Odaları</li> <li>• Mahalle Dernekleri</li> </ul>	<p>İlgili kurum olanakları</p>	<p>Yaşanılabilir ucuz güvenli konutlar</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>Planlama süreçlerinde katılımcı politikaların olmaması,</li> </ul>	<p>Katılımcı planlama süreçleri</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Meslek odaları ,yerel yönetimler, üniversiteler ve halk katılımıyla planlama koordinasyon kurulu oluşturulması,</li> <li>Mahalle toplantıları,anket v.b çalışmaların yapılması,</li> <li>Plan tanıtım brifingleri yapılması,</li> <li>Planlama süreçlerinde kamu yararının gözetilmesi,</li> <li>Planlamanın çevresel etkilerine ilişkin raporlar hazırlanması</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Üniversiteler</li> <li>Meslek odaları</li> <li>Yerel Yönetimler</li> <li>Dernek</li> <li>Vakıf</li> <li>Birlikler</li> <li>Yerel Örgütlenmeler</li> </ul>	<p>İlgili kurum olanakları</p>	<p>Kamu yararına planlama süreçlerinin ortaya çıkması</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Doğal ve kültürel mirasın korunması sürecine ilişkin bilgi eksikliği</li> <li>Kent hafızasında önemli yeri olan obje ve mekanların kalıcı olamaması,</li> </ul>	<p>Geçmişten bugüne taşına değerlerimizin yaşatılarak korunması,</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Yaşatarak koruma eğitim programları,</li> <li>İlköğretim ve orta öğretim de eğitim seminerleri</li> <li>Geziler,</li> <li>Korumaya alınacak değerler için kamu oyunun desteğinin alınması için çalışmalar yapılması,</li> <li>Restorasyonu yapılmamış mekanlar için yeniden işlevlendirme projelerinin yapılması</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Meslek odaları,</li> <li>Turizm il Müdürlüğü,</li> <li>Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu,</li> <li>Üniversiteler</li> <li>Koruma ve Restorasyon cular derneği,</li> <li>Ankaralılar Vakfı,</li> <li>Rotary Klubü</li> </ul>	<p>Yurtdışı finans olanakları,</p> <p>İlgili kurum olanakları,</p> <p>Özel sektör desteği,</p>	<p>Kent dokusunun bozulmaması</p>

## **KENTTE SUÇ VE ŞİDDET**

## **A) Çankaya Kent sağlık Gelişim Planında kentte suç ve şiddet temel hedefi**

**Birinci beş yıllık plan döneminde kentte suç ve şiddete neden olan ortamların %25 iyileştirilmesi.**

**(Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu Madde 1, 17 ve DSÖ- Sağlık 21 Hedefleri 9)**

## **B) Mevcut Durum**

Hem Ankara'da hem Çankaya'da son ekonomik krizlerle birlikte suç ve şiddet oranı artmıştır. 2001 yılı içerisinde Çankaya'da mala karşı işlenen suçlarda 5244 olay tespit edilmiştir. Bu olaylar içerisinde % 81 ile Hırsızlık birinci sıradadır. ikinci sırayı ise % 16 ile bilgi suçu, hükümet emirlerine muhalefet olarak tanımlanan suçlar almaktadır. Mala karşı işlenen suçların % 59.82 sinin faili bulunamamıştır.

Kişiyeye karşı işlenen suçlarda ise olay sayısı 3634 olarak tespit edilmiş olup, bu olayların % 96.69 unun faili yakalanmıştır. Kişiyeye karşı işlenen suçlarda birinci sırayı % 42 ile çocuk kaçıрма, rehin alma, darp v.b olaylar almaktadır. İkinci sırada ise % 26 lık oranla genel ahlak ve kişi özgürlüğü aleyhine işlenen suçlar yer almaktadır. İntihar ve intihara teşebbüsün oranı ise % 10 civarındadır.

## **C) Önceliklerimiz**

### **1.Mala karşı işlenen suçlarda ,suç ve şiddetin kaynaklarının ortadan kaldırılmasını öngören politikaların deteklenmesi,**

- Gelir dağılımında hakkaniyeti,
- Herkese iş olanağı,
- Geleceğin güvence altında olması,
- Mal ve hizmetlerden yararlanmada eşit koşullar.

### **2.Kişiyeye karşı işlenen suçlarda caydırıcı yöntemlerin uygulanması**

- Psikolojik tedavi desteği,
- Dayanışma ve paylaşım,
- Kişisel korunma metodları,
- Kamu yararına cezalar,

- İlgili alanlarının farklı yönlerine çekilmesi,
- Üretken ortamlar yaratılması

## **C) Uygulamada Öncelikli Adımlar**

### **1. Bilgilendirme**

- Suçun ve şiddetin kaynağının topluma anlatılması,
- Caydırıcı yöntemler konusunda bilgilendirme

### **2. Alt Yapı Oluşturmak**

- Suç ve şiddet ortamının kaynak noktalarının tespit edilerek veri toplanması,
- Caydırmaya yönelik kapsamlı projeler oluşturulması,
- Suç haritasının çıkartılması,

### **3. Ulaşılabilirlik**

- Bilgi erişimi için kamuya açık "Kent Bilgi Bankası" nın oluşturulması

### **4. İşbirliği**

- Belediye, Mahalle Hizmet Birimleri, İlçe Emniyet Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi, Sendikalar, Üniversiteler, Sivil Toplum örgütleri, Dernekler

### **5. Devamlılık**

- Devamlılığın sağlanabilmesi için Kent AR-Ge-De (araştırma- geliştirme- denetim) biriminin oluşturulması

<b>SORUNLAR</b>	<b>AMAÇ</b>	<b>ARAÇLAR</b>	<b>ORTAKLIK</b>	<b>FİNANSMAN</b>	<b>SONUÇLAR</b>
<ul style="list-style-type: none"><li>• Kentte giderek cana ve mala karşı işlenen suçların artış göstermesi,</li><li>• Kent merkezlerinin güvenli olmaması ,</li></ul>	<p>Şiddetten ve suçtan arınmış bir kent</p>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Suç haritasının çıkartılması,</li><li>• Suçun kaynağının yok edilmesi için suç önleme birimlerinin oluşturulması,</li><li>• Tedavi destekleri,</li><li>• Ceza sistemini değiştirilmesi,</li><li>• Gelir dağılımını adaletli olması,</li><li>• Herkese iş olanağı,</li><li>• Kent mekanlarının gece aydınlatmasının yapılması</li><li>• Danışma birimlerinin oluşturulması</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Belediye,</li><li>• Mahalle Hizmet Birimleri,</li><li>• İlçe Emniyet Müdürlüğü</li><li>• Anakent Belediyesi,</li><li>• Sendikalar</li><li>• Üniversiteler,</li><li>• Sivil Toplum örgütleri,</li><li>• Dernekler</li></ul>	<p>İlgili kurumların olanakları</p>	<p>Suçun kontrol altına alındığı güvenli yaşanabilir bir kent ortamı,</p>

## **EŞİTSİZLİKLER**

## **A) Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planında Eşitsizlikler Temel Hedefi**

**Birinci beş yıllık plan döneminde Çankaya'da DSÖ eşitsizlikler göstergelerinde en az %30 iyileşme sağlamak.**

**(Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu Madde 20 ve DSÖ- Sağlık 21 Hedefleri 2)**

## **B) Mevcut Durum**

### **Özürllüer**

Çankaya nüfusunun % 1.4' ü özürllüdür. Bunların % 0.77' si erkek,% 0.63' ü kadınlardan oluşmaktadır. Çankaya özürllü nüfusu içersinde de özür gruplarına göre % 40.91 ile fiziksel özürllüler ilk sırada yer almaktadır. Bu oranı %12.7 ile zihinsel özürllüler,%10.59 ile görme özürllüler,% 8.69 ile işitme özürllüler ve % 0.77 ile konuşma özürllüler takip etmektedir.

### **Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar**

Sokakta çalışan ve yaşayan çocukların sayısına ilişkin, yapılan araştırmalar sayı olarak çok büyük farklılıklar göstermekte ve bu konuda kesin bir veriye ulaşmak mümkün olmamaktadır. Sokaklarda yaşayan çocukların sokakta çalışan çocuklara oranla sayıları az olmasına rağmen, var olan merkezler yeterli olmamakta ve bu çocuklar güvensiz sokaklarda, her türlü istismara açık şekilde, eğitim ve sosyal destek almadan yaşamlarını sürdürmektedirler.

## **C) Önceliklerimiz**

### **1.Eşitsizliklere ilişkin ciddi bir envanter kaydının tutulacağı bir sistem oluşturacak çalışmalar yürütmek**

- Özürllü istihdamı konusunda sağlıklı ve güncel verilerin toplanarak takibinin yapılması,
- Sokakta yaşayan ve çalışan çocukların sayılarının tespit edilerek takibe alınması,
- Kent mekanlarında dezavantajlı gruplara yönelik risk haritasının çıkartılması ,



## **2.Özürüüerinin kentsel hizmetlerden eşit olarak faydalanması ve istihdam olanaklarına çözüm getirilmesi**

- Kent mekanlarında toplu taşıma araçlarının özürüü taşımaya uygun hale getirilmesi,
- Yaya bölgeleri ve üst geçitlerin özürüü yaşlı ve çocukların kullanabileceği standartlarda yapılması,
- Görme özürüüer için yaya geçitlerinde sesli mesaj uyarılarının olması,
- Yeni inşaa edilecek bütün yapılarda özürüüerine yönelik uygulamalar istenilmesi,
- Var olan mevcut parkların, binaların kültür merkezlerinin özürüüerinin kullanabilmesi için düzenlemeler yapılması,
- Özürüüer sosyal ve kültürel ortamlardan herkesle birlikte faydalanabilmesi için özel programlar oluşturulması,
- İşgücü kapsamında olan özürüüer tesbit edilerek Çankaya bölgesinde özürüü çalıştırması zorunlu olan firmalarla anlaşmalar yapılması,
- Özürüüerine yönelik meslek edindirme kurslarının düzenlenmesi,
- Özürüü danışma merkezlerinin kurulması,
- Özür oranlarına göre bazı kentsel hizmetlerden ücretsiz yararlanmalarının sağlanması için çalışmalar yapılması,
- Tedavi edilebilecek özür oranları için tedavi destek programı oluşturulması,

## **3.Sokakta yaşayan ve çalışan çocukların topluma kazandırılması için projeler oluşturmak**

- Sokak çocukları merkezleri oluşturarak sosyal ve kültürel gelişimlerini sağlamak,
- Beslenme desteği sağlamak,
- Merkezlerdeki çocukların gelişimini sürekli izleyecek programlar oluşturmak,
- Okul çağında olanların ,okula devam etmelerini sağlayacak çözümler üretmek,
- El becerilerini geliştirecek eğitim programları düzenlemek,
- Yabancı dil öğrenmelerine olanak sağlamak,

- Aile ortamlarını yeniden yaşacakları oluşumlar örgütlemek,
- Diğer çocuklarla birlikte yaz okulları organize etmek,
- Yaz kamplarından yararlanmalarını sağlamak,
- Ebeveynlere yönelik ana-baba- çocuk ilişkileri üzerine eğitimler vermek,
- İstismar edilen çocukların rehabilitasyonunu sağlamak.

## **D) Uygulamada Öncelikli Adımlar**

### **1.Bilgilendirme**

- Özürlülerinde toplumun bir parçası olduğunu halka anlatmak,
- Ebeveynler için eğitim programları oluşturmak,

### **2. Alt Yapı Oluşturmak**

- Özürlü işgücünün tespit edilmesi için çalışmalar yürütmek,
- Sokakta yaşayan ve çalışan çocuklarının envanterini tutabilecek bir sistem oluşturmak,
- Özürlülerin toplumla bütünleşmesi,sokakta yaşayan ve çalışan çocukların topluma yeniden kazandırılması için projeler üretmek,
- Üretilen projelerin hayata geçmesi için finans olanakları yaratacak yapılanmalar oluşturmak,

### **3.Ulaşılabilirlik**

- Bilgi erişimi için kamuya açık "Kent Bilgi Bankası" nın oluşturulması

### **4. İşbirliği**

- Belediyeler, Mahalle Hizmet Birimleri, İlçe Emniyet Müdürlüğü, Sendikalar, Üniversiteler, İnsan Hakları Derneği, Çocuk Vakfı, Sokak Çocukları Derneği, Sanatçılar, Engelliler Dernekleri, Başbakanlık Özürlüler İdaresi

### **5. Devamlılık**

- Devamlılığın sağlanabilmesi için Kent AR-Ge-De (araştırma- geliştirme- denetim) biriminin oluşturulması.

## **E) ÇANKAYA BELEDİYESİ TARAFINDAN UYGULAMASI DEVAM EDEN EŞİTSİZLİKLERE YÖNELİK PROJELER**

### **1.Yoksullara Gıda Dağıtımı**

Çankaya Belediyesi tarafından Çankaya'da yaşayan yoksullara yönelik düzenli olarak gıda yardımı yapılmaktadır.

<b>SORUNLAR</b>	<b>AMAÇ</b>	<b>ARAÇLAR</b>	<b>ORTAKLIK</b>	<b>FİNANSMAN</b>	<b>SONUÇLAR</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Özürlü istihdamının yetersizliği</li> <li>• Özürlülerin kent mekanlarını kullanamaması,</li> <li>• Özürlülerin sosyal yaşama katılımında yaşanan sıkıntılar</li> </ul>	<p>Dezavantajlı grupların bütün kentsel hizmetlerden eşit koşullardan yararlanması</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Özürlülere yönelik meslek edindirme kursları,</li> <li>• Özürlü danışma merkezlerinin kurulması,</li> <li>• Yaya geçitlerinde sesli uyarı mesajları,</li> <li>• Toplu taşıma araçlarının özürlü taşımaya uygun hale getirilmesi,</li> <li>• Mevcut mekanların özürlülerin de kullanabileceği duruma getirilmesi,</li> <li>• Özel sektörle anlaşma yaparak özürlü işgücü kullanımını teşvik edecek indirimler uygulanması,</li> <li>• Tedavi desteğinin sağlanması</li> <li>• Kentsel hizmetlerden ücretsiz yararlanma,</li> <li>• İnşaa süreçlerinde özürlüler yönelik uygulamalar yapılması,</li> <li>• Toplumla kaynaştırma projesi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Belediyeler,</li> <li>• Mahalle Hizmet Birimleri,</li> <li>• Sendikalar</li> <li>• Üniversiteler</li> <li>• İnsan Hakları Derneği,</li> <li>• Sanatçılar,</li> <li>• Engelliler Dernekleri,</li> <li>• Başbakanlık Özürlüler İdaresi,,</li> </ul>	<p>İlgili kurumların olanakları,</p> <p>Yurtdışı kredi olanakları,</p>	<p>Eşit olanaklarla birarada yaşayan sosyal yanları gelişmiş bir topluluk</p>

<b>SORUNLAR</b>	<b>AMAÇ</b>	<b>ARAÇLAR</b>	<b>ORTAKLIK</b>	<b>FİNANSMAN</b>	<b>SONUÇLAR</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sokakta yaşayan ve çalışan çocukların kesin sayısının bilinmemesi,</li> <li>• Toplumla bütünleşememeleri</li> <li>• Her türlü istismara açık yaşamaları</li> <li>• Ebeveyn yetersizliği</li> </ul>	<p>Dezavantajlı grupların toplumla bütünleşmesi</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Tespit çalışması yaparak izlemeye almak,</li> <li>• Rehabilitasyon merkezleri oluşturmak,</li> <li>• Okul çağında olanların okula devam etmelerini sağlamak,</li> <li>• Diğer çocuklarla kaynaştıracak projeler oluşturmak,</li> <li>• Elbeceri kursları organize etmek,</li> <li>• Aile ortamı yaratacak projeler oluşturmak,</li> <li>• Eğitim,sağlık ve beslenme desteği vermek,</li> <li>• Yaz kampları ve yaz okulları düzenlemek,</li> <li>• Ebeveynlere yönelik eğitim programları oluşturmak,</li> <li>• İstismara karşı çalışmalar yapmak,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Belediyeler, Mahalle Hizmet Birimleri,</li> <li>• İlçe Emniyet Müdürlüğü,</li> <li>• Sendikalar,</li> <li>• Üniversiteler</li> <li>• İnsan Hakları Derneği,</li> <li>• Çocuk Vakfı</li> <li>• Sokak Çocukları Derneği</li> <li>• Sanatçılar,</li> </ul>	<p>İlgili kurum olanakları, Yurt dışı kredi olanakları, Özel dektör desteği,</p>	<p>Sağlıklı bir kent oluşumunda birarada yaşayan, eşit koşullarda hizmet alan genç nesillerle buluşmak</p>

**EKLER**

## 4.1 AVRUPA KENTLİ HAKLARI DEKLARASYONU

Aşağıda belirtilen hakların gerçekleşmesi fertlerin, dayanışma ve sorumlu hemşehriliğe ilişkin eşit yükümlülükleri kabul etmesine bağlıdır. Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinleri şu haklara sahiptir.

**1.GÜVENLİK:**Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent;

**2.KİRLETİLMEMİŞ SAĞLIKLI BİR ÇEVRE:** Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre;

**3.İSTİHDAM:** Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak,ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması;

**4.KONUT:** Mahremiyet ve dokunulmazlığın garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması;

**5.DOLAŞIM:** Toplu taşıma, özel arabalar,yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması;

**6.SAĞLIK:** Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması;

**7.SPOR VE DİNLENCE:**Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için, spor ve boş vakitlerin değerlendirilebileceği olanakların sağlanması;

**8.KÜLTÜR:**Çeşitli kültürel faaliyetlerin, yaratıcı aktivitelerin ve benzeri olanakların sunulması ve katılımın sağlanması;

**9.KÜLTÜRLERARASI KAYNAŞMA:**Geçmişten günümüze, farklı kültürel etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması;

**10.KALİTELİ BİR MİMARİ VE FİZİKSEL ÇEVRE:** Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekanların yaratılması.

**11.İŞLEVLERİN UYUMU:**Yaşama,çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbirleriyle ilintili olmasının sağlanması;

**12.KATILIM:**Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arınma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması;

**13.EKONOMİK KALKINMA:** Kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması;

**14.SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA:** Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması;

**15.MAL VE HİZMETLER:** Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimler, özel sektör yada her ikisinin ortaklığıyla sağlanması;

**16.DOĞAL ZENGİNLİKLER VE KAYNAKLAR:**Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli verimli ve adil bir biçimde, beldede yaşayanların yararı gözetilerek , korunması ve idaresi ;

**17.KİŞİSEL BÜTÜNLÜK:** Bireyin sosyal,kültürel,ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması;

**18.BELEDİYELERARASI İŞBİRLİĞİ:** Kişilerin yaşadıkları beldenin , beldeler arası yada uluslar arası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri;

**19.FİNANSAL YAPI VE MEKANİZMALAR:** Bu deklarasyon da tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması;

**20.EŞİTLİK:** Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet,yaş,köken,inanç, sosyal, ekonomik, ve politik ayırım gözetmeden, zihinsel veya fiziksel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sağlamakla yükümlü olması



## **4.2.SAĞLIK 21 HEDEFLERİ**

### **HEDEF 1: AVRUPA BÖLGESİNDE SAĞLIK DAYANIŞMASI**

2020 yılına kadar, Avrupa Bölgesindeki Üye Ülkeler arasında sağlık durumundaki farklılık, en az 1/3 azaltılmalıdır.

#### **Özellikle:**

**1.1.** Avrupa ülkelerinin 1/3.ünde çok yüksek ve 1/3.ünde çok düşük olan yaşam beklentisi düzeyleri arasındaki fark en az %30 azaltılmalıdır.

**1.2.** Hastalık, sakatlık ve ölüme ilgili en önemli göstergelerdeki ülkelerarası farklılık, dezavantajlı ülkelerin koşulları hızla düzeltilerek azaltılmalıdır.

### **HEDEF 2: SAĞLIKTA HAKKANİYET**

2020 yılına kadar, ülkelerdeki sosyo-ekonomik gruplar arasındaki sağlıklı ilgili farklılık, dezavantajlı grupların sağlık düzeyleri geliştirilerek, tüm üye ülkelerde en az dörtte bir azaltılmalıdır.

#### **Özellikle:**

**2.1.** Sosyo-ekonomik gruplar arasındaki yaşam beklentisi farkı en az % 25 azaltılmalıdır.

**2.2.** Sosyo-ekonomik değişim gösteren gruplarda hastalık, sakatlık ve ölüm ile ilgili en önemli gösterge değerleri daha adil şekilde düzenlenmelidir.

**2.3.** Sağlığı kötü yönde etkileyen sosyo-ekonomik koşullar, gelir düzeyleri, eğitimde başarı, iş bulma olanakları arasındaki farklılıklar düzeltilmelidir.

**2.4.** Yoksulluk içinde yaşayan nüfusun oranı önemli derecede azaltılmalıdır.

**2.5.** Sağlık, sosyal ya da ekonomik koşulları sonucu özel gereksinimleri olan insanlar dışlanmaktan korunmalı ve uygun hizmete kolay ulaşmaları sağlanmalıdır.

### **HEDEF 3: YAŞAMA SAĞLIKLI BAŞLANMASI**

2020 yılına kadar, bölgedeki yeni doğanların, bebeklerin ve okul öncesi yaşlardaki çocukların hepsinin yaşama sağlıklı başlayarak daha sağlıklı olmaları sağlanmalıdır.

#### **Özellikle:**

**3.1.** Tüm Üye Ülkeler uygun üreme sağlığı, antenatal ve perinatal bakım ile çocuk sağlığı hizmetlerinin ulaşılabilirliğini geliştirmelidirler.

**3.2.** Bebek Ölüm Hızı hiçbir ülkede 1000 canlı doğumda 20.I geçmemeli; hızları halen 1000 de 20.nin altında olan ülkeler 10 ya da altına ulaşmaya gayret etmelidirler.

**3.3.** Bebek Ölüm Hızları halen 1000 de 10.un altında olan ülkeler, konjenital hastalığı ya da sakatlığı olmayan yeni doğan bebeklerin oranını arttırmalıdır.

**3.4.** 5 Yaş altı çocuklarda kazalara ve şiddete bağlı mortalite ve sakatlık en az % 50 azaltılmalıdır.

**3.5.** 2500 gramdan az ağırlıkta doğan bebeklerin oranı en az % 20 düşürülmeli ve ülkelerarası farklılıklar belirgin şekilde azaltılmalıdır.

#### **HEDEF 4: GENÇLERİN SAĞLIĞI**

2020 yılına kadar, bölgedeki gençler daha sağlıklı olmalı ve toplumdaki rollerini daha iyi yerine getirebilmelidirler.

##### **Özellikle:**

**4.1.** Çocuklar ve gençler daha iyi yaşam becerileri ve sağlıklı seçim yapma kapasitesine sahip olmalıdırlar.

**4.2.** Gençlerin karıştığı şiddet ve kazalara bağlı ölüm ve sakatlık en az % 50 azaltılmalıdır.

**4.3.** İlaç, tütün ve alkol tüketimi gibi zararlı davranışlara yönelen gençlerin oranı azaltılmalıdır.

**4.4.** Adölesan gebeliklerin insidansı en az üçte bir azaltılmalıdır.

#### **HEDEF 5: YAŞLILARIN SAĞLIĞI**

2020 yılına kadar, 65 yaşın üzerindeki insanlar sağlık potansiyellerinin tam yerinde olması fırsatına sahip olmalı ve aktif sosyal rol oynayabilmelidir.

##### **Özellikle:**

**5.1.** Yaşam beklentisinde ve 65 yaşında sakatlık olmadan yaşama beklentisinde en az %20 artış sağlanmalıdır.

**5.2.** Otonomi, özsaygı ve toplumdaki yerlerini sürdürebilmelerine olanak sağlayan ev ortamında sağlıklı bir düzeyde yaşayabilen 80.li yaşlarda insanların oranı en az %50 arttırılmalıdır.

## **HEDEF 6: RUH SAĞLIĞININ GELİŞTİRİLMESİ**

2020 yılına kadar, insanların psikososyal iyilik hali geliştirilmeli ve ruh sağlığı sorunları olan insanların ulaşabileceği daha kapsamlı hizmetler oluşturulmalıdır.

### **Özellikle:**

**6.1** Sağlığı kötü yönde etkileyen ruh sağlığı sorunlarının prevalansı azaltılmalı ve insanların stresli yaşam olayları ile başa çıkabilme yeteneği artırılmalıdır.

**6.2.** Halen yüksek intihar hızlarına sahip olan ülkelerde ve nüfus gruplarında belirgin azalmalar sağlanarak intihar hızları en az üçte bir azaltılmalıdır.

## **HEDEF 7: BULAŞICI HASTALIKLARIN AZALTILMASI**

2020 yılına kadar, eradikasyon, eliminasyon ya da halk sağlığı açısından önemli olan enfeksiyon hastalıklarının kontrolü programlarının sistemli olarak uygulanmasıyla bulaşıcı hastalıkların sağlığa olumsuz etkileri azaltılmalıdır.

### **Özellikle:**

#### **Hastalık eliminasyonu**

**7.1.** 2000 yılına kadar ya da daha önce, Bölgedeki poliomyelit transmisyonu durdurulmalı ve 2003 yılına kadar ya da daha önce her ülkede bu belgelenmelidir.

**7.2.** 2005 yılına kadar ya da daha önce, neonatal tetanoz bölgeden elimine edilmelidir.

**7.3.** 2007 yılına kadar ya da daha önce, kızamık Bölgeden elimine edilmeli ve 2010 yılına kadar, her ülkede eliminasyon belgelenmelidir.

#### **Hastalık kontrolü**

**7.4.** 2010 yılına kadar ya da daha önce, tüm ülkelerde:

- Difteri insidansı 100 000 nüfusta 0.1.in altında olmalıdır;
- Çocukluk çağı bağışıklama programına Hepatit B aşısı entegre edilerek, yeni Hepatit B virus taşıyıcı insidansı en az %80 azaltılmalıdır;
- Haemophilus Influenzae Tip B.nin neden olduğu invaziv hastalık, kabakulak ve boğmaca insidansı 100 000 nüfusta 1.in altında olmalıdır;
- Konjenital sifiliz insidansı 1000 canlı doğumda 0.01.in altında olmalıdır;
- Konjenital kızamıkçık insidansı 1000 canlı doğumda 0.01.in altında olmalıdır;

### **7.5.** 2015 yılına kadar ya da daha önce:

- Her ülkede sıtma insidansı 100 000 nüfusta 5.in altına düşürülmeli ve bölgede kazanılmış sıtma nedeniyle ölümler olmamalıdır;
- Her ülke, HIV enfeksiyonu ve AIDS, diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklar, tüberküloz ve çocuklarda akut solunum yolu enfeksiyonları ve ishalleri hastalıklarının olumsuz sonuçları ve ölüm insidansında sürekli devam eden bir azalma göstermelidir.

### **HEDEF 8: BULAŞICI OLMAYAN HASTALIKLARIN AZALTILMASI**

2020 yılına kadar, tüm Bölgede en önemli kronik hastalıklara bağlı hastalık, sakatlık ve erken ölüm mümkün olan en düşük düzeylere düşürülmelidir.

#### **Özellikle:**

- 8.1.** 65 yaşın altında insanlarda kardiyovasküler hastalıklara bağlı ölüm, özellikle mortalitenin yüksek olduğu ülkelerde en az ortalama %40 azaltılmalıdır.
- 8.2.** 65 yaşın altında insanlarda tüm vücut kanserlerine bağlı ölüm en az ortalama %15, akciğer kanserine bağlı ölüm de %25 azaltılmalıdır.
- 8.3.** Diyabete bağlı amputasyonlar, körlük, böbrek yetmezliği, gebelik komplikasyonları ve diğer komplikasyonların insidansı üçte bir azaltılmalıdır.
- 8.4.** Kronik solunum yolu hastalıkları, kas-iskelet sistemi bozuklukları ve diğer yaygın kronik hastalıklara bağlı hastalık, sakatlık ve ölümlerde sürekli devam eden bir azalma olmalıdır.
- 8.5.** 6 yaşın altında çocukların en az %80.inde diş taşları olmamalı, 12 yaşın altındaki çocuklarda da ortalama 1.5.den fazla çekilmiş, eksik ya da dolgulu diş olmamalıdır.

### **HEDEF 9: ŞİDDET VE KAZALAR SONUCU YARALANMALARIN AZALTILMASI**

2020 Yılına kadar, Bölgede şiddet ve kazalar sonucu oluşan yaralanmalar, sakatlık ve ölümlerde sürekli ve belirgin bir azalma olmalıdır.

#### **Özellikle:**

- 9.1.** Trafik kazalarına bağlı ölüm ve sakatlık en az %30 azaltılmalıdır.
- 9.2.** Kazalara bağlı ölümlerin halen çok yüksek olduğu ülkelerde daha fazla azalma olmakla birlikte,tüm iş, ev ve diğer yerlerde olan kazalara bağlı ölüm ve sakatlık en az %50 azaltılmalıdır.
- 9.3.** Ev içi, cinsiyetle ilgili ve organize şiddetten doğan ölüm ve insidans ile sağlık üzerine olan etkileri en az %25 azaltılmalıdır.

## **HEDEF 10: SAĞLIKLI VE GÜVENLİ FİZİK ÇEVRE**

2015 yılına kadar, Bölgede insan sağlığına zarar veren çevre kirliliğine maruziyet düzeyleri uluslararası standartları aşmamalı ve insanlar daha güvenli bir fiziksel çevrede yaşamalıdır.

### **Özellikle:**

**10.1.** Su, hava, toprak ve atıkların sağlığı olumsuz yönde etkileyen mikrobiyal, fiziksel ve kimyasal zararlı maddelerle kontaminasyonu, ulusal çevre ve sağlık faaliyet planlarında belirlenen çalışma takvimi ve redüksiyon hızları doğrultusunda azaltılmalıdır.

**10.2.** İnsanlar, yeterli miktarda ve kalitede içme suyuna ulaşabilmelidir.

## **HEDEF 11: SAĞLIKLI YAŞAM**

2015 yılına kadar, toplumdaki insanlar sağlıklı yaşam biçimlerini benimsemelidirler.

### **Özellikle:**

**11.1.** Beslenme, fiziksel aktivite ve cinsellikle ilgili sağlıklı davranışlar önemli ölçüde arttırılmalıdır.

**11.2.** Sağlıklı ve güvenilir gıda maddelerinin mevcudiyetinde, ulaşılabilirliğinde ve elde edilebilirliğinde önemli ölçüde artış sağlanmalıdır.

## **HEDEF 12: ALKOL, İLAÇ VE TÜTÜNE BAĞLI ZARARIN AZALTILMASI**

2015 yılına kadar, bağımlılık yapan tütün, alkol ve psikoaktif ilaçların tüketimini sağlık üzerindeki olumsuz etkileri tüm Üye Ülkelerde belirgin şekilde azaltılmalıdır.

### **Özellikle:**

**12.1.** Tüm ülkelerde sigara içmeyenlerin oranı, 15 yaş üzerinde en az % 80, 15 yaş altında %100'e yakın olmalıdır.

**12.2.** Tüm ülkelerde kişi başına düşen alkol tüketimi artmamalı ya da yılda 6 litreyi geçmemelidir ve bu miktar 0-15 yaş grubunda yaklaşık 0 olmalıdır.

**12.3.** Tüm ülkelerde yasadışı psikoaktif ilaç kullanımı prevalansı en az %25 ve buna bağlı ölüm en az %50 azaltılmalıdır.

## **HEDEF 13: SAĞLIKLI ÇEVRELER**

2015 yılına kadar, Bölgedeki insanlar, evde, okulda, iş yerinde ve yaşadıkları ortamlarda sağlıklı fiziksel ve sosyal çevrelerde yaşama fırsatlarına daha fazla sahip olmalıdırlar.

### **Özellikle:**

**13.1.** Sağlığı koruyucu ve iyileştirici ailesel ve bireysel becerilerin artırılması yoluyla, ev çevresinin güvenliği ve kalitesi geliştirilmeli ve fiziki ev çevresinde sağlığı tehlikeye atan durumlar azaltılmalıdır.

**13.2.** Birleşmiş Milletlerin Özürlü İnsanlara Fırsat Eşitliği Sağlayan Kurallarına uygun olarak, sakatlığı olan insanların sağlıklı ev, iş, toplumsal ve sosyal yaşama ulaşım fırsatları artırılmalıdır.

**13.3.** Ev ve iş kazaları Hedef 10.da belirtildiği gibi azaltılmalıdır.

**13.4.** Çocukların en az %50.si sağlıklı anaokullarında ve %95.i sağlıklı okullarda eğitime fırsatına sahip olmalıdır.

**13.5.** Şehirlerin, kentsel alanların ve toplulukların en az %50.si sağlıklı şehirler ya da sağlıklı topluluklar ağının (network) aktif üyeleri olmalıdırlar.

**13.6.** Orta- ve büyük ölçekli şirketlerin en az %10.u kendilerini sağlıklı şirket/teşebbüs ilkelerine adanmışlardır.

### **HEDEF 14: ÇOK SEKTÖRLÜ SAĞLIK SORUMLULUĞU**

2020 yılına kadar, tüm sektörler sağlıkla ilgili sorumluluklarını kabul etmelidir.

### **Özellikle:**

**14.1.** Tüm sektörlerin karar vericileri kendi sektörlerinde sağlığa yatırımla elde edilebilecek yararları dikkate almalı ve politikalarını ve eylemlerini ona göre yönlendirmelidir.

**14.2.** Üye ülkeler, sağlık etkilerini değerlendirme mekanizmalarını oluşturmalı ve tüm sektörlerin politika ve eylemlerinin sağlık üzerine etkilerinden sorumlu tutulmalarını sağlamalıdır.

### **HEDEF 15: ENTEGRE SAĞLIK SEKTÖRÜ**

2010 yılına kadar, Bölgedeki insanlar, esnek ve duyarlı bir hastane sistemi ile desteklenen aile ve topluma dayalı temel sağlık hizmetlerine daha iyi ulaşabilmelidir.

### **Özellikle:**

**15.1.** Ülkelerin en az %90'ı, etkili ve maliyet-etkin sevk sistemleri ile ikinci ve üçüncü basamak hastane hizmetlerine sevk ve buradan geribildirimle hizmetin sürekliliğini sağlayan kapsamlı temel sağlık hizmetlerine sahip olmalıdır.

**15.2.** Ülkelerin en az %90'ı, entegre temel sağlık hizmetlerinde çalışan aile sağlığı hekimleri ve hemşirelere sahip olmalıdır, sağlık, sosyal ve diğer sektörlerden multiprofesyonel sağlık ekipleri ve yerel toplum katılımını sağlamalıdır.

**15.3.** Ülkelerin en az %90'ı, bireysel katılımı sağlayan ve insanların sağlık hizmetinin üreticileri olduğunu onaylayan ve destekleyen sağlık hizmetlerine sahip olmalıdır.

## **HEDEF 16: HİZMETTE KALİTE YÖNETİMİ**

2010 yılına kadar, Üye Ülkeler topluma dayalı hizmet programlarından klinik düzeyde bireysel hasta bakımına kadar hizmet sektörü yönetiminin sağlık sonuçlarına yönelik olmasını sağlamalıdır.

### **Özellikle:**

**16.1.** En önemli toplum sağlığı stratejilerinin etkililiği sağlık sonuçları açısından değerlendirilmeli ve bireysel sağlık problemlerinin üstesinden gelinmesi için alternatif stratejilerle ilişkili kararlar sağlık sonuçları ve maliyet yararlarıyla karşılaştırılarak alınmalıdır.

**16.2.** Tüm ülkeler sağlık üzerine etkinin ölçülmesi, maliyet-etkililik ve hasta memnuniyeti dahil en az 10 sağlık koşulları için hizmet kalitesinin sürekli izlenmesi ve geliştirilmesi için ülke çapında mekanizmaya sahip olmalıdır.

**16.3.** Yukarıda bahsedilen sağlık koşullarının en az beşinde sağlık sonuçları belirgin bir düzelme göstermeli ve araştırmalar, alınan hizmetlerin kalitesi ve insan haklarına saygının artması sonucu hasta memnuniyetinde bir artış olduğunu göstermelidir.

## **HEDEF 17: SAĞLIK HİZMETLERİNİN FİNANSMANI VE KAYNAKLARIN TAHSİS EDİLMESİ**

2010 yılına kadar, Üye Ülkeler eşit ulaşım, maliyet-etkililik, dayanışma ve optimum kalite ilkelerini temel alan sağlık hizmetleri için sürdürülebilir finansman ve kaynak tahsisi mekanizmalarına sahip olmalıdır.

### **Özellikle:**

**17.1.** Sağlık hizmetleri harcamaları, nüfusun gereksinimlerini karşılamakla birlikte uygun bir şekilde yapılmalıdır.

**17.2.** Kaynaklar, sağlık üzerine etkisi, maliyet-etkililik ve mevcut bilimsel kanıtlar dikkate alınarak, sağlığın geliştirilmesi ve korunması, tedavi ve bakım arasında tahsis edilmelidir.

**17.3.** Sağlık hizmeti için finansman sistemleri genel kapsayıcılığı, dayanışma ve sürdürülebilirliği garanti etmektedir.

## **HEDEF 18: SAĞLIK HİZMETLERİNE YÖNELİK İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ**

2010 yılına kadar, tüm Üye Ülkeler, sağlık profesyonellerinin ve diğer sektörde çalışanların sağlığı koruma ve geliştirmeye yönelik uygun bilgi, tutum ve becerileri kazanmalarını sağlamalıdır.

### **Özellikle:**

**18.1.** Sağlık profesyonellerinin eğitimi, iyi kalitede geliştirici, koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici hizmetleri vermeye hazırlayan, klinik ve halk sağlığı uygulaması arasında bir köprü kurmasına yardımcı olabilecek düzeyde ve HİS politikası ilkelerine dayalı olmalıdır.

**18.2.** Planlama sistemleri, eğitilmiş sağlık profesyonellerinin sayı ve karışımının mevcut ve gelecekteki ihtiyacı karşılayabileceğinden emin olunacak şekilde kurulmalıdır.

**18.3.** Tüm Üye Ülkeler, halk sağlığı liderliği, yönetimi ve uygulamasında uzmanlaşma eğitimi için uygun kapasiteye sahip olmalıdır.

**18.4.** Diğer sektördeki profesyonellerin eğitimi, HİS politikası ile ilgili temel ilkeleri ve özellikle onların işlerinin sağlığı nasıl etkilediği bilgisini içermelidir.

## **HEDEF 19: SAĞLIKLA İLGİLİ ARAŞTIRMA VE BİLGİ**

2005 yılına kadar, tüm Üye Ülkeler herkes için sağlığı destekleyen bilginin daha iyi kazanılmasını, etkili kullanılmasını ve yayınlanmasını destekleyen sağlık araştırma, bilgi ve iletişim sistemlerine sahip olmalıdır.

### **Özellikle:**

**19.1.** Tüm ülkeler, herkes için sağlıkla ilgili uzun vadeli politikalarının öncelikleri doğrultusunda araştırma politikalarına sahip olmalıdır.

**19.2.** Tüm ülkeler, sağlık hizmetlerinin sunumu ve geliştirilmesini bilimsel kanıtlara dayandırmaya olanak sağlayan mekanizmalara sahip olmalıdır.

**19.3.** Sağlık enformasyonu, hem politikacılara, yöneticilere, sağlık çalışanlarına, diğer profesyonellere hem de topluma faydalı ve kolayca ulaşılabilir olmalıdır.

**19.4.** Tüm ülkeler, herkes için sağlık gündemini destekleyen ve bu tür bilgiye ulaşımı kolaylaştıran sağlık iletişim politikaları ve programları oluşturmalıdır.



## **HEDEF 20: SAĞLIK İÇİN TARAFLARIN HAREKETE GEÇİRİLMESİ**

2005 yılına kadar, herkes için sağlık politikalarının uygulanmasında sağlık için ittifak ve ortaklıklarda bireyler, kamu ve özel sektörlerin tamamındaki gruplar ve kuruluşlar, sivil toplum angaje edilmelidir.

### **Özellikle:**

**20.1.** Sağlık sektörü, diğer sektörleri multisektörel faaliyetlere iştirak etmeye, hedefleri ve kaynakları paylaşmaya teşvik ederek sağlık için aktif tanıtım ve savunuculuğa angaje almalıdır.

**20.2.** Sağlığın geliştirilmesinde rol oynayan tüm sektörlerle uyumlu işbirliğini kolaylaştırıcı uluslararası, ülke, bölgesel ve yerel düzeylerde düzenlemeler ve yöntemler olmalıdır.

## **HEDEF 21: HERKES İÇİN SAĞLIK KONUSUNDA POLİTİKALAR VE STRATEJİLER**

2010 yılına kadar, tüm Üye Ülkelerin ülke, bölge ve yerel düzeylerde herkes için sağlık politikaları olmalı ve uygun kurumsal altyapılar, yönetsel süreçler ve yenilikçi liderlikle desteklenerek uygulanmalıdır.

### **Özellikle:**

**21.1.** Tüm ülke çapındaki herkes için sağlık politikaları, okul, işyeri ve ev gibi mekanlarda, yerel topluluklarda, şehirlerde ve bölgelerdeki politikalara ve eylemlere motivasyon, ilham ve ilerde örnek bir çerçeve sağlamalıdır.

**21.2.** Ülke çapında ve diğer düzeylerde sağlık politikası geliştirmek için politika belirlenmesi, uygulama, izleme ve değerlendirmeyle ilgili alanların paylaşılmasında anlaşmalara varılmış, bir dizi ana ortaklıkların (kamu ve özel) oluşturulmasını sağlayan düzenlemeler ve yöntemler olmalıdır.

**21.3.** Herkes için sağlık değerlerini temel alan kısa, orta ve uzun vadeli politika amaçları, hedefleri, göstergeleri, öncelikleri ve bunları başarmak için stratejiler belirlenmeli ve bunların başarılmasına yönelik gelişmeler düzenli olarak izlenmeli ve değerlendirilmelidir.